

ΝΟΥΜΑΞ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ' | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 23 του Γεννάου 1905 | ΓΡΑΦΕΙΑ Όδου Οικονόμου: αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 132

ΕΝΩΣΗ ΘΑ ΠΗ ΔΥΝΑΜΗ

Έχω άπάνω στο γραφείο μου μαζωμένα κάμποσα χαρτικά, γραμματά και σημερινές. Από την Αθήνα. Τά κοιτάζω ένα ένα. Έδώ κάποιος φίλος μου λέει: «... Έγώ ντρέπουμε που σε στέλνω ένα βιβλίο μου... γραμμένο στην καθαρεύουσα: μά είχα να διαλέξω ή να φύγω από τον τόπο ή να ακολουθήσω την παραδοχή... Έπρεπε να γράψω λοιπόν καθαρεύουσα και καλά κατά την εγγραφή, με πόνος στην καρδιά και ντροπή στην πένα.» Ο φίλος μου είναι, καθώς βλέπετε, και φίλος μεγάλος της εθνικής μας γλώσσας: στο ίδιο γραμματά μου μιλάει και για τους δασκάλους «που πέζοι στο νού και ξεροί στην καρδιά, θέλουνε και καλά να μας αποξεράνουνε σαν τις μούμιες...» Άλλού διαβάζω τ'ακόλουθα. «Είναι άλλος λόγος που μου κάνει λίγη ντροπή να σε γράψω και να σε μιλω. Έγώ που είμαι όλος δικός σε, άναγκάζομαι από τις περιστάσεις να μιλω τη γλώσσα που δεν επιθυμώ, και στο... πρέπει να βιάζω τον έαυτό μου, να μη φαίνουμαι όλος διόλου μαλλιαρός και να μην εύρω τον μπαλά μου με τους δασκάλους και με!»...

Τέτοια γραμματά μου έρχονται πολλά, μου έρχονται από τους καλύτερους, από τους πιο δραστήριους, από κείνους που δείχνανε και δημοσία πως κάτι κάνουνε, πως κάτι μπορούνε άξια να ζαλιζούνται και σά να τραβούντανε: τότε πάθει μονομιάς το τραγούδι που άρχισανε να ψάλλουε στην Ελλάδα, επειδή και δεν έχουνε, λέει, το δικαίωμα να ακολουθήσουνε, μά και τους άπογορεύουνε οι άνωτεροι τη χρήση της δημοτικής: τότε νομίζουν πως θα ώφελίσουνε περισσότερο την Ίδέα, μη βάζοντας κάθε φορά την ύπογραφή τους, αφού οτάνε, να την άρχαία κανένα δασκάλικε μάτι, κι άμέσως γυρίζουνε άσκημα τα πράματα. Το δασκάλικε μάτι, έννοείται, δεν είναι το μάτι του δημοδασκάλου, που κι άφτός άναγκάζεται να κρυφτεί, άμα δημοσιάζει. Βλέπω και κάτι άλλα. «Καμιά από τις καθημερινές σημερινές δεν έγραψε ούτε μια λέξη άνε γιά τό... Η... κοίταξε να δηλητηριάσει την κοινή γνώμη με χυσιωμένα χαρτικά. Γιατί αφού μολόγησε την επιστημονική του άξια, είπε πως δεν μπορεί να διαδαστή άπ' τη γλώσσα του... Κ' ή... μου ζήτησε χαρτικά — όχι και λίγα γιά να παινήψω ένα βιβλίο που είναι χρήσιμo στους μισούς Ρωμιούς και που έζη είδικοί, ως την ώρα, το λένε «πρώτες γραμμάς έργο και βιβλίο μοναδικό γιά τη γλώσσα μας.» Τό γραμματά τελειώνει λέγοντας: «Στις κρίσεις που θα δημοσιέψω, θα δώτε και γραμματά του

δικού μας κ... που δε θένει γραμμένο στη δημοτική. Μη σε ξενοφανή γιά τούτο. Στους πολέμους δε συχωρούνται και τα δόλια μέσα: Έγώ τον παρακάλεσα να μεταχειριστή τέτοια γλώσσα, γιά να γίνει πιο πιστευτός και γιά να μην πούνε πως άπό σφύρο το συσταίνει ένας συμμορίτης.» Και δεν είναι ή μόνος που το θαρρεί άνάγκη να δείχνουμε και κάποια διπλωματία: μια σημερινά, γραμμένη στη δημοτική, διάλεξε τίτλο στην καθαρεύουσα. Ένα μικρό περιοδικό άπάνω κάτω τα ίδια. «Σού στέλνω, μου μηνά ή διαφωτιστής, και τα φυλλάδια της... Μέσα σ' άφτά δε θα δής καμιά μεγάλη πρόοδο της ιδέας μας, γιατί σύμφωνα με το πρώτο μου γραμματά, πρέπει να έρχαστώ με επιφυλάξη. Έτσι το θέλουνε οι περιστάσεις.» Μά μήπως δεν έλαβα τώρα και την άρχαία μετάφραση της Αντιγόνης του Μάνου, του Μάνου μας, που είναι και ποιητής και ταλληγάρι; Παρατηρήστε ως τόσο το ξόφυλλο «Σφοδρίλους Αντιγόνη άποδοθείσα εις την σύγχρονον γλώσσαν υπό Κωνσταντίνου Μάνου, Αθήνα 1905» και μέσα: «Τά του δράματος πρόσωπα... Κλέων, Φύλαξ, Αΐμων», μάλιστα, σ. 73: «Κρέων (στούς γέροντας)». Η εθνική γλώσσα, όπως και το δειλό παιδάκι, παίζει στο σπίτι: άκόμη δεν τολμά να βγή έξω στο δρόμο.

Νά μη νομίζουνε οι φίλοι μου πως τους κατηγορώ. Νά μη νομίζουνε κιόλας πως κατηγορώ την Ελλάδα. Είναι όμως άναπόφευκτο πως έπαθε πολλά το κάκωμα το έθνος και πως από τα χειρότερα ου τα παθήματα στάθηκε ή σκληριά. Δεν ξεχνιέται άφτή άψε σήσε. Γιά τούτο έχουμε όλοένα τουρκοκρατία στο ζήτημα το γλωσσικό. Δεν το βρίσκω λοιπόν παράξενο διόλου να συμμαζώνονται κάπως οι φίλοι, να μετρούνε τα λόγια τους και τα γραφτά τους. Έδώ δε χωρατέθει, και το είδαμε. Κανέναν θυμός δε μου φουσκώνει την καρδιά, κ' ήσυχια το λέω, σαν πατήρας καλός και λυπημένος, το κίνημα της ροιτηταρίας, τόσες στά μεταφραστικά, είτανε κίνημα βάρβαρο κι όλέθριο. Έστερης άπό τέτοιο κίνημα, πως θέλετε να φέρεται; λίγτερα ένας Έλληνας πολίτης, αφού κατάλαθε πως λεπτερικά δεν υπάρχει; Δεν πιστέβω να καλύτερέψανε και τόσο πολύ τα πράματα ως την ώρα. Καιρός δεν είναι και με πληροφορούσε κάποιος σφός και άξιος ιστοριογράφος, πως χρόνια και χρόνια δεν μπορεί να το καταφέρει να διοριστή στο γυμνάσιο της πόλης όπου ζει. Όχι, γιατί γράφει τη γλώσσα μας, μά γιατί άφτην άρχαία, κι ή γυμνασιάρχης το ξέρει. Ένας άλλος κόντεψε να χάσει τη

θέση του, επειδή κ' είπε στα παιδιά πως ή Κίνα κλίνεται της Κίνας στη γενική. Σωστά την όνομάσαμε τουρκοκρατία. Στο Βυζάντιο, είτανε ή ανεξαρτησία μεγαλύτερη, σκληρά δεν είτανε ή γλώσσα: βλέπουμε τη γενική Αθρούστας αντίς Αθρούστης να μνημονέβεται στους Άγιους Συνόδους κοίτ. πραχτικά στο Mansi C. c. IV, σ. 589 D), κ' έτσι πιθανό να την άκούγανε ή να τη διαβάζανε ίδιες οι βασίλισσες. Ός και το βυζαντινισμό ξεπέρασε ή δασκαλισμός.

Λοιπόν έρχομαι να συζητήσουμε τώρα μαζί με τί μετά μπορεί κανείς να λιγοστέψη το κακό, ίσως και να το ξεβλάξωση. Άρχικό τάρτρο μου δεν είναι. Έφκολος ή λυρισμός, κ' έφκολα θα δυνόμουνε και γιά να πώ στάχαπημένα τ'άδέρφια πως άβριο δε γίνεται ή άγώνας, πως γίνεται σήμερα, πως ή άγώνας θέλει θυσία, πως δεν ταιριάζει να μας άφίνουμε να χωνίζομαστε μόνοι, μόνοι να δίνουμε τη ζωή μας, πως ένω ζούμε, θα κατορθωθή ό τι έχει να κατορθωθή, πως μας χρειάζεται ή συνέργεια όλωνώνε και πως άξίζει να συνεργήσουνε, γιατί μέρα την ημέρα το έθνος κινυνέθει κι άναδολή το πράμα δε σηκώνει. Τ'άδέρφια έχουνε καρδιά, γενναία μάχιστα, θα μας άποκρίνονταν ή καρδιά τους, και θα μας άκολουθούσανε στον άγώνα, ποιος να πάη πιο μπροστά. Τί θάβγαίνε άφως: Κόμποσεζ ζημίες. Δέ λέω πως ή θυσία δεν είναι κάποτε άνάγκη, άφρη που είναι χρέος, και πως με το θύμα που πέφτει, δεν ύψώνεται ή Ίδέα. Δεν ξέρω κιόλας αν το θύμα δε βγαίνει κι άφτό κερδαμένο, γιατί άκόμη κι αν ύποθέσει: πως ζαπλώθηκε χάμου μά γιά πάντα, γλώσσα από τις συνέπειες που άδύνατο να μη φέρη κακή συνείδηση, κακή διαγωγή. Έτοιμάζεις και καλύτερα γιά όσους έβθονε κατόπι, ένω πρώτα πρώτα γιά σένα τον ίδιο, τα στραβά δεν μπορεί παρή, να σπέρνουνται το ένα τάλλο, και να σου χαλάσουνε σπόρος σπόρος την ύπαρξη όλη. Το μόνο άληθινό άτομικό σφύρο είναι το σφύρο το γενικό.

Μά έμεις εδώ θυσίες δε γυρέβουμε. Ηεριστό να πάη ως εκεί το πράμα. Ο σκοπός μας πραχτικός. Βρίσκουνται άλλοι τρόποι γιά να πετύχουμε, κι άφτους θέλω να ζετάρω. Πριν άρχίσουμε όμως, να πάρουμε και μια βάση. Βάση μας θα κάνομε τρία, σαν άναπαύε, άξιοματάικα, τρεις όρους άπλους άπλους και στοιχειώδικους.

Ένας έξυπνος άθρωπος είναι πιο άξιος άπό έναν κουτό.

Δύο έξυπνοι ένωμένοι έχουνε άξια περισσότερή άπό έναν έξυπνο μονάχα, ή και πιο σκέπτα, καλύτερα δυό παρά ένας.

Πιο σίγουρη προφύλαξη, επιφυλάξη πιο φρόνιμη, δεν έχει άπό το κουράγιο.

Νά λοιπόν κ' οι τρεις.

Ο πρώτος όρος δέν πιστέω νόρχεται σέ συζήτηση, μάλιστα για Έλληνα, ύστερις από τό μάθημα τό φοβερό που έδωσε του Πολύφημου ή «πολύτροπος» Όδυσσεύς. Κι ώστόσο τόν περνούσε στή δύναμη ή Πολύφημος. Μά θα μου πητε πως με τό σύστημα μου ή πολιτισμένος πρέπει πάντα νά νικήση τό βάρβαρο, ενώ είδαμε, λόγω χάρη, τούς Βυζαντινούς, μ' όλη τους τήν ζυπνάδα, νά νικηθούνε από τούς Τούρκους, που ζυπνάδα καμιά δε δείξανε. Θαπορασίσετε λοιπόν πως ή κουτός είναι πιο άξιος από τόν έξυπνο, άρκαι νάχη τήν ύλική δύναμη. "Αδικο θά τάπορασίσετε, γιατί κάπως άλλως παρουσιάζεται τό ζήτημα. Βέβαια πως οί Τούρκοι δέν είπαν έξυπνοι σάν τούς Βυζαντινούς, σέ τίποτα δέν παραβγαίνανε μαζί τους, μήτε στά γράμματα, μήτε στή μάθηση, μήτε στον πολιτισμό, παρά μόνο στον πόλεμο. Έκεί έβριζε τήν ζυπνάδα του ή Τούρκος, καθώς και στά 1897, όπου νάπαιρνες έναν Έλληνα στρατιώτη κ' έναν Τούρκο, νά κρουβέντιζες και με τούς δυό, άμέσως θά καταλάθαινες τόν κουτό και τόν έξυπνο. μά ή Τούρκος είχε βοηθό τήν ιδιαίτερη ζυπνάδα του πολέμου. είτανε καλύτερα διωργανισμένος ή στρατός του. Ποιος θά υποστηρίξη πως και στά 1870 είχανε ζυπνάδα λιγώτερη από τούς Γερμανούς ή Γάλλοι; Νά δυό πολιτισμένοι Αιοί που βγαίνουνε στον πόλεμο, ή τέχνη όμως του πολέμου μεγαλύτερη από τό ένα μέρος, ή ζυπνάδα ή στρατηγική μεγαλύτερη. Ακόμη με περισσότερο δικαίωμα θά πειστούμε, κάθε φορά που βλέπουμε στην ιστορία βαρβάρους νά νικούνε πολιτισμένους, πως οί πολιτισμένοι ξεχάσανε ή άμελήσανε νά οργανούν έξυπνοι και στον πόλεμο. Δέ λέω πως είναι πρώτης τάξης ή ζυπνάδα που άπειπει ή πόλεμος από τόν πολεμιστή, δε λέω πως ξεπερνά κάθε άλλη ζυπνάδα. Λέω πως υπάρχει. Υλική δύναμη δε στανει άλλα είναι άκαλλιέργητη, άπρωτίμαστη, και με κάποιον τρόπο άπολίτιστη, δε φελξ. "Ως τόσο, θά με φωτίσης, πως μπορεί, ως και τόν πιο έξυπνο άνθρωπο του κόσμου, νά τόν άφάνισή ένας χαμάλης με μια του γροθιά; Μπορεί, γιατί ξέρει ή χαμάλης νά τή δώση. "Αν τήν έδινε στον άέρα, θάφρανίζονταν ή ύδιος. Μεγαλή της, ή δύναμη τίποτα δέν είναι. "Ογκος άκίνητος και στρατός. "Ο νους πάντα και πάντα βασιλεύει, ή νους μας έλαμε άθρώπους, ή νους μας κυβερνά, δύναμη άκαταδάμασση κι άληθινή.

"Αν τό παραδέχεται άφτό, παραδεχτήκατε πια

κι όλα τάλλα, γιατί θά παραδεχτήτε άμέσως πως με τό νου γνωρίζουμε τό καλό και τό δικιο, πως με τό νου άποχοτούμε και τή δύναμη, δηλαδή τή νίκη. Αφτό πρέπει νά σας δώση θάρρος. Αδικίες γίνανε, γίνονται και θά γίνουνε άπειρες. Μά στο τέλος τό δικιο νικάει άπόδειξη, που ζώνε οί άθωοποι. Νά είτανε άδικημένοι παντοτεινά, δε θά ζούσανε, θά προτιμούσανε τό θάνατο. Περισσότερα λοιπόν από τά κακά τά καλά. Και στο νου τά χρωστούμε. Δέ θέλω νά πειράζω, δε θέλω νά θυμώσω κανένα, βραχέ λόγο δε θέλω νά πω. Τι νά κάμω, που έμεις έχουμε δικιο; Έμεις οί δημοτικιστάδες ή πιο σωστά, οί έθνικοί. Με τήν πρόληψη, με τήν άμάθεια, γιατί από άμάθεια τά λένε τά μισά, με τά προσωπικά, με τό πάθος, με κάτι ψεύτικες ιδέες και ψεύτικους προγονισμούς, θολώσανε οί άλλοι τά λογικά τους. "Οχι πως είναι κουτοί, όχι πως ζυπνάδα τούς λείπει, μόνο συλλογιούνται κουτά, όντας ύδιου τους έξυπνοι, έξυπνοι και φωτισμένοι, όζω από τό ζήτημα. Έμεις τώρα μπορούμε νά τούς μιλήσουμε και νά τούς πείσουμε, μπορούμε και νά τούς καλοπιώσουμε, μπορούμε νά δικιωάσουμε και τά χάδια, όπως ή μάνα με τά παιδιά. ένα πράμα δέν μπορούμε— άφού ένας έξυπνος άθροπος είναι πιο άξιος από έναν κουτό—δέν μπορούμε νά πιστέψουμε ούτε μια στιγμή πως ή γνώμη τους μπαίνει σέ λογαριασμό, δηλαδή πως άξίζει, και πως δε θά νικήσουμε άπραϊότητα έμεις.

Είναι πολύ σημαντικό έφίδιο στον πόλεμο, είναι όπλο, ισόζυγιάζει κοντά σά νίκη, τό νά ξέρης τήν άδυναμία του όχτρού σου, καθώς και νά ξέρης τή δύναμη τή δική σου. Περίεργο! Τότες πάθει και τό μίσος. Τι νά μισές έναν άθροπος που σημασία οί λογισμοί του δέν έχουνε, που είσαι άνώτερός του και που τό νοιώθεις; Ένωσιεται, άλλα τό δείξες πως είσαι κατώτερός του, μοναχός σου νικήθηκες πολύ περισσότερο παρά που σέ νίκησε άφτός. Μά έσύ που άγωνίζεσαι για τήν Ίδέα, λόγω δέν έχεις νάπαλιπίζεσαι. Τι σέ μέλει έσένα; Ηρώως σύμμαχος σου ή άλήθεια. Θα τήν κρύψης; Δέ σφύρει, γιατί έτσι κρύφεις και τή δύναμή σου, δύναμη που ίσια ίσια δέν τή βλέπεις στον όχτρό σου. Έσύ λοιπόν ήσυχα και ξεθάρα πάς όμπρός. Μά πρέπει τώρα νά συλλογιστής και τό δέφερό μας τόν όρο. Κάλεια δυό παρά ένας. "Αν είχε νά κάμη ένας έξυπνος μ' έναν κουτό, ή δουλειά μας θάτανε γλήγορα τελειωμένη. Αφτοί όμως πολλαπλασιάζονται και πάνε, με

πολλούς έχουμε νά κάνουμε. Καλό και μες νάμαστε πολλοί. Πολλοί τότες είμαστε, μόνο που δέν τό καταλάβαμε. Μια και τό καταλάβουμε, νά δήτε τί ώραία που θά τά βλέψουμε όλα. Νά σας τάποδειξω; Έλάτε νά σέρουμε στή μέση κ' ένα παράδειγμα που θά σας πείση. "Ας υποθέσουμε πως υπάρχει στην Αθήνα ένα περιοδικό—τό τάδε ή τό τάδε, άδιάφορο—και πως ή διεφυντής—ή Αλφας, ή Βήτας, ή ή Γάμμας, για τά πρόσωπα δε με κούφει—συνηθίζει και σέ διεφθώνει, δίχως κανε νά σέ φωτά. Δημοτικιστής νά είσαι ή νά μόν είσαι, νά γράφης ή νά μόν γράφης δημοτική, τό ίδιο σέ πειράζει τό κάμωμα. "Ωστόσο πως νά τό μπόδισης, πως νάντισαθής, έσύ ή ένας; Θα μου πης. «Ένας κι ή διεφυντής, μά έγώ είμαι κ' έξυπνος. "Έτσι μας έλεγες. Λοιπόν τί φροδύκαται; Ναι, συμφωνούμε και βέβαια, με τή διαφορά που ή διεφυντής ένας δέν είναι, είναι λεγεώνα, έπειδή και λεγεώνα αντιπροσωπεί. Αντιπροσωπεί λεγεώνα, γιατί δε στοχαστήκαμε νά του αντιτάξουμε λεγεώνα και μες πολύ πιο δυνατώτερη. Λέμε: «Αφτός βαστά τους παράδες, άφτός βγαίνει τό περιοδικό. Τι νά γίνει; (Θά ύποταχτούμε). Παράκαλω. Πως βαστά τους παράδες και πως βγαίνει τό περιοδικό του; Με τή συνεργασία τή δική μας. Αλλα τραβήχτούμε, τίποτα, μήτε περιοδικό βγαίνει μήτε παρά κερδίζει. Λοιπόν κοιτάξτε τί άπλο, τί πραχτικό, τί σίγουρο τό σύστημα μου. Πάμε και τού κάνουμε βίβλια, μες σταζει από τό στόμα νά θυμάσουμε, άνάγκη καμιά δέν είναι, άφού έχουμε τή δύναμη, και πολύ έθρονικά του δηλώνουμε πως αν τύχη στο έξής κι άλλήκη μια φράση, μια γραμμή, μια λεζούλα, ένα κόμμα, κανένα από μας δέν ξαναγράφει στο περιοδικό του. Κ' έτσι από τό διαβήμα τό κοινό, από τήν ένωση, βγαίνει και έφελος του καθενός μας. Θα είναι πολύ νόστιμο και για κάποιον άλλη χίτια νά τό καταφέρναμε άφτό, έπειδή παρατήρησα κάμποσες φορές που ή Ρωμιάς, για νά πιστέψη πως σέ σίτοις περίπτωση μιλάς με τά σωστά σου, προσμένει νά σέ δη φουρισμένο, νά πατίσης και τίς φωνές. Μπορεί λοιπόν ή διεφυντής, βλέποντας πως τού τά λές ήμερα και με τρόπο, νά μη σέ συνοριστή. Κοιτάξτε, τί ώραίο πράμα ή ένωσι! "Ως κι από τούς θούρους σέ γλυτώνει. Μαθαίνει κατόπι και του διεφυντή πως γελώσθηκε σά γερά, και πως ένας άθροπος άπορασιμένος μπορεί σικά, γλυκά, ψιθυριστά κιόλας νά σου πη εκείνο που θέλει με τή θέλησή του.

ΑΠΟ ΤΗ ΡΩΜΑΙ-ΚΗ ΖΩΗ

ΖΩΝΤΑΝΟΙ ΚΑΙ ΠΕΘΑΜΕΝΟΙ *

ΠΡΑΞΗ ΤΡΙΤΗ

"Ενα μήνα ύστερα. Τό γραφείο του Λάμπρου. Πρωί. "Ο Κωστής, σιμά στην πόρτα, έτοιμος νά φύγει. "Ο Λάμπρος με κατόνοια τά μάτια, σά νά μην έχει κοιμηθεί καθόλου, με τά μαλλιά του άνω κάτω, νευρικός και στήν κουβέντα και σέ κάθε του κίνημα.

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Δίκιο έχεις. "Ο δικαστής, που λές...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (διακόφοντάς τον). Καλά!.. Τά είπαμε!.. Τά ξαναλέμε κ' ύστερις όζω, στού Ζαχαράτου...

Ο ΚΩΣΤΗΣ (έπιμονα). Βέβαια! "Ετσι είναι! (ξαναπαίνοντας στην κάμαρα) Δέ μπορώ νά τό χω νέψω! Νά κατακρίνουνε τό δικαστή που δέν άκουσε

(*) "Η άρχή του στο 129 φύλλο του «Νουμά».

τό λογα τόν Ύπουργό του κι άρνήθηκε νά δώσει λεφτά για τό στόλο!.. Μυαλά πρώτα, μυαλά, κ' ύστερις καράβια! "Ο κύρ Αντρέας έδωσε χίλιες δραχμές και τό τελάλησε σ' όλες τίς έφημερίδες... Κι αν τίς έδωσε, τί; Νά γίνουνε καράβια; Μά πρώτα έπρεπε νά κοιτάξει ή κύρ Αντρέας κ' οί όμοιοί του νά γίνουνε άνθρωποι για νά μπορούνε νά κυβερνάνε τά καράβια που θά φτειάζουνε...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (νευρικά). Καλά, άδερφέ! Καλά!.. Σύφωναί και σ' αυτό.. Σ' όλα σύφωναί!..

Ο ΚΩΣΤΗΣ (κάθειται σέ μια καρέκλα σιμά στο τραπέζι του Λάμπρου, δίχως νά βγάλει τό ματέλο από τό κεφάλι του. "Ο Λάμπρος με τά χέρια πίσω, περπατάει πάνω κάτω, άήσυχος). Νά σου πω, Λάμπρο, σά νά σταναχωριέσαι που βρισκόμαι δώ. Μά δε φταίω. Σ' με προσκάλεσε; χτες τό δειλινο νάρθω πρωί πρωί σίτι σου νά μου διαβάσεις τήν Έθνική σου Κατήχηση που τούτες τίς μέρες τελειώσε. "Ηρθα και σέ βρισκω άνω κάτω, άλαφιασμένο, σάν κάτι σοβαρό νά σου συμβαίνει... Τό φέριμό σου με διώχνει. Θές νά φύγω; Πές μου το παστρικά. Για νά τό θεις, πάμε νά πει πως πρέπει και νά γίνει...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (στέκει κατόντινός του). Κωστή, με θαρρείς για φίλο σου;

Ο ΚΩΣΤΗΣ (σηκώνεται). Γι' άδερφέ μου!

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Θα τό πιστέψεις ποτέ πως με κουράζει ή συντροφιά σου;

Ο ΚΩΣΤΗΣ. "Οχι, άκόμα κι ά με διώξεις!

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Λοιπόν, Κωστή, πήγαινε. Πρέπει τούτη τή στιγμή νά μείνω μοναχός μου. Μη μου ζητάς τό λόγο

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Μιά λεξη άκόμα.

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Καλά!.. Μά γρήγορα!

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Ξέρεις, προχτες με φώναξε ή Χάρη...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (του άρπάξει με βιά τό χέρι και του τό σφίγγει δυνατά). Μη... "Ούτε λεξη!..

Ο ΚΩΣΤΗΣ (σιγά). Δυό ώρες με κράτησε σιμά της... Ξέρεις, άλλαξε πολύ... Άλλος, άνθρωπος... Κι όλο για σένα μου μιλάς... Μα και σ'... "Υπερβολικός κύτη τή σορά... Πίστεψέ με...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (με αγανάη φωνή, βιαστικά). Καλά, καλά! Μά... ούφ! Άλλη ώρα... Πήγαινε τώρα... Με πειράζεις, ξέρε το...

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Φεύγω, με σέ μισή ώρα στού Ζαχαράτου.

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Ναι! Ναι! "Οπου θέλεις!..

Ο ΚΩΣΤΗΣ. Κι από κει στής κ. Μαυρή!

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Ναι! στής κ. Μαυρή!

Ζ. Σίδερης. Α. Σικελιανός. 'Αναστ. Σκιδναρέσης (κ. Πόρος ἀρ. 85, 1904, σ. 4). Σ. Σκίπης. (κ. Τὸ Περ. μ. Α'. 332, καὶ 'Αγοία 1904, 194) 'Ηλ. Στάβρος. Στ. Σταματιάδης. Κ. Στασινοπούλου. Ξ. Στελλάκης. Στεφελίδης. Γ. Σωτηριάδης.

Δ. Ταγκόπουλος. Δ. Τανταλίδης.

Μ. Φιλίντας. Ρώμος Φιλύρας. Μ. Δ. Φραγκούδης. Ζ. Φυτίλης.

Ν. Ι. Χαντζάρας (κ. Τὸ Περ. μ. Γ' 129, 147. 'Αγοία 1904, 20—21). Μιχ. Χαρχαλίμπης. Στέλιος Χαριτάκης. Δ. Χατζόπουλος (Μποέμ). Χ Χρηστοβασίλης. Χρυσομάλλης.

Ψυχάρης.

Καὶ δὲν καταλόγησα οὔτε τὸ Νιρβάνα (κ. Τὸ Περ. μ., Α'. 208—9. Β'. 182. δημοτικά γραμμένο), οὔτε τὸν Ξενόπουλο (σὲ μερικά του δηγήματα), οὔτε τὴν κ. 'Α Παπαδόπουλο, ἂν καὶ δὲν τάφορα διόλου, καθὼς θὰ εἶδατε, νὰ μνημονέψω καὶ κεινοῦς πού γράφουνε τὴ μιστὴ γλώσσα. Μὲ τοὺς τρεῖς ἀφοῦς, ὅλοι μαζί, ἑκάτῳ καὶ σαράντα. Μπορεῖ καὶ καμπόσους νὰ παραλείψω. Α. γ., τὸν Παπαδιαμάντη, μὲ λύπη μου δὲν τὸν ἀνέφερα, ἱππειδῆ καὶ δὲν πιστέψω νὰ εἶχα τὸ δικαίωμα, γιὰτὶ ἂν ἀφαιρέσῃς κάτι φρασοῦλες τοῦ διλόγου στὴ δημοτική, δὲ μοιάζει οὔτ' ἑμιστὴ γλώσσα, παρὰ πολὺ περισσότερα καθαρεύουσα. Νὰ μὴν ξεχνῶμε πάλαι πὺς σκοπὸς μου δὲν εἶταν νὰ καὶ κινήσῃ ἕνα ἄλλο ἄνευ τῶν δημοτικιστῶν, ἀλλὰ ὅσοι ἀναγνώστες, ὅσοι ἀναγνώστες τὴν Ἰδέαν. Σήμερα ἔχουμε τόσους πού καὶ ὁ ἴδιος δὲν τοὺς ξέρω οὔτε λογαριάζω τὸν ἀριθμὸ τους. Ὑπάρχουνε ἔτι λίγροι τοῦ χωρίου νὰ δημοσιέψῃς τίποτε ἢ πὺ δημοσιέθοντας λίγα, ἐνεργῶν καλῆς ἀπὸ κάμποσους δικούς μας πὺ δημοσιέθουνε. "Ἄλλοι δὲν εἶναι διόλου διστακτικοί, μήτε πᾶνε μὲ τοὺς διστακτικούς. Ἄλλοι διστακτικῶς, δὲν ἀπορροισάνε κίωμα, προσμένουνε. "Ἄλλοι τὸ νοιώθουνε πὺς μὲ τὴν καθαρῶν ἀπὸ βραχίονη προκοπῆς, τὸ νοιώθουνε πὺς τῆς λείπει τὸ κατὶ ἐκείνο τὸ ζωντανό καὶ τὸ ζεσθόρο, πὺ εἶναι ἀπαραίτητο, καὶ πὺς ἀδύνατο νὰ εἰσάξῃ. "Ἄν τοὺς καταλόγηζα ὅλους, δὲ θὰ τέλειονα. Λόγω δὲν ἔκαμα γιὰ τόσα γραμματικά πὺ λαβαίνοι, ἐνωεῖται στὴ δημοτική, καὶ πὺ φανερόνους τὸση λατρεία, τὸς οὐκατιστὸ τὸν Ἰδέαν.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ νομιζόμε πὺς οἱ ἑκάτῳ σαράντα εἶναι κ' ἑκάτῳ σαράντα σωστοί. Δὲ λέω πὺς δὲ θὰ γίνονται θὰ πληθαίνουμε καλίστα πολὺ πὺ γλῆγορις ἀπ' ἑτι φανταζόμεστε. Λέω πὺς ἀνάγκη δὲν ἔχουμε καμιά νὰ παραβιάζουμε τοὺς ἀριθμούς,

νὰ παραφουσκώνουμε τὸ ποσό, ἀκόμη καὶ ὅπως εἶναι τὰ πράματα, εἶναι λαμπρά. Μπορεῖ λοιπὸν κάπου κάπου νὰ γελῶσθῃκα μ' ἕνα δυὸ ψευδώνυμα, ἔζωντας ἔτσι δυὸ φορὲς τὸ ἴδιο τὸνομα, τὸ φέρτικο καὶ τάληθινό. Μήτε μοῦ ἐρχεται νὰ τὸ φιλονικησῶ ἀπὸ δὲν πειράζει, δὲν πειράζουμε καὶ κατὶ ἄλλο, γιὰτὶ βέβαιον πὺς στὸν κατάλογό μας βρασκονται δημοτικιστῶδες πὺ τὴ δημοτικῆ τὴ γράφουνε, τὴν παραδέχονται στὴν ποίηση, δὲν τοὺς στρέγει ὁμως στὰ πεζά, εἴτε γιὰτὶ δὲν τὴ συνήθισαν, εἴτε γιὰτὶ δὲν τὴν κατέχουνε καλὰ καὶ τὴ φοβοῦνται, βρασκονται καὶ δημοτικιστῶδες πὺ, ἔτσι μιά φορὰ, τοὺς κατέθηνε νὰ ποῦνε κατὶ καὶ στὴ γλώσσα τοῦ λαοῦ, μὰ πὺ δὲν ξαναρχίσαν, δὲν ἐξακολούθησαν, σταθήκαν. Σ' ἀπὸ ἔως καὶ νὰ φταίη μὲ περιστάση ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴ θέλησή τους, διοργανισμὸς ἀνάμεταξύ μας δὲν ὑπάρχει. Ὁ Ρωμῶς πὺ ἀπὸ φυσικό του εἶναι ἀλλαξιάρας, πὺ δὲν ἐμάθε καὶ νὰ παραβαθίγη τὰ ζητήματα, μὲ ξέροντας πὺ βραδίξει, πότε παίρνει τὸν ἕνα δρόμο, πότε τὸν ἄλλο. Θαξῆρω πὺς κοντὰ γιὰ τέτοιους λόγους μερικοί ἐξαπολύσανε τὴν Ἰδέαν. Δὲν καταλάθανε πὺς ἀπὸ τὴ νίκηση. Παραιτηθήκαν. Πὺ νὰ τὸ σταχαστοῦνε πὺς ἐμελλε λίγρο λίγρο, μέρα τὴν ἡμέρα, καὶ ἔτι μόνο χροινὰ χροινὰ, νὰ πλοῦνουνε οἱ ὑπαδαί: Σήμερα καὶ δουλειὰ γίνεται καὶ γρήματα ἐξεδέθονται. Ἐξ ἐξεδέθονται κατὸν περισσότερο. Ἐξ ἔδομε πλοῦσιους νὰ ὑπστηρίζουνε τὴν Ἰδέαν μὲ μυλλιονία, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μὴν τὸ δοῦμε. Κάθε πρῶμα στὸν κόσμῳ, κάθε ἰδέαν εἶχε τὸ λογικό τῆς τὸ ἐξέτιλιμα. Ἦ καθαρῶν ἀπὸ πᾶνε ὡς ἔπου δυνήθηκα νὰ πᾶν. Κόσους θωσίει. Ἐξ ἐνοήσουνε πὺς ἡ δημοτικῆ ἀξίζει περισσότερα, γιὰτὶ δὲ συζητιέται πὺς ἡ καθαρῶν ἀπὸ τῆς θεοφάνει καὶ φυσικό, ἀπὸ κληρονομή ἀνεξάρτητα, ἐνώ ἡ γλώσσα ἡ ἔθνικὴ βραδίξει στὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ τὸ εἶδος. Λοιπὸν ἀπὸ τὴ μόνη θὰ φτάση στὸ σημείο πὺ δὲν κατῶρθε ἡ καθαρῶν ἀπὸ τὸ πλησιασῆ. Καὶ θὰ κάμουνε γιὰ τὴν ἔθνικὴ ὅτι χρειάζεται. Νόμος ἱστορικός. Ὅσοι γυρίσανε πίσω καὶ μὰς ἀφίσαν, δὲν ἐξάτανε τὴν ἱστορία καὶ τὸ νόμο. Δὲν ἀκούσανε παρὰ τὰ προσωπικά. Μία στιγμῆ, τὸ κινῶν τὸ φῶς ἀστράφηε στὸ μυαλό τους δυνατὰ. Τὸ χῆσανε στὰ διόλια τους (1). "Ἐπειτα,

(1) Μὲ τέτοια λόγια ἐνωθῶ ῥητὰ τὸν Μποέμ, τὰ μοναδικὰ του τὰ δηγήματα. Θέλω καλίστα καμιά μέρα νὰ δείξω πὺς ἡ γλώσσα μου ὠφελήθηκα ἔπ' ἀπὸ τὸ, πὺ βέβαιον δὲ θὰ τὸ ὑποφύξετε, κανέναν τὸ πὺς. Ναι, θὰ τὸ

λέει, γλυτώσανε. Ἀπὸ τί; Ἀπὸ τὸ φῶς τ' ἀνέλιπστο πὺ θὰ τοὺς ἤρθε κάπως σάν ξένο, πὺ θὰ τοὺς ἀφάνισε. Ζητήσανε στὸν ἑαυτό τους τὸν ἀντίπαλο. Ζητήσανε, ὅπως νομιζάνε, πρωτοτυπία, φάνηκε τότες ὁ ἑαυτός τους ὁ ἀληθινός, πὺ νὰ πῆ τίποτε. Δὲν πειράζει. Δόξα καὶ καμὰ τῆς Ἰδέας πὺ τὸ κατῶρθε νὰ τοὺς τραβήξῃ ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους, νὰ τοὺς ὑψώσῃ, ἔς εἶναι καὶ λίγη ὦρα. Τὸ νύχι τοῦ ἀετοῦ, ὡς καὶ τὸ κεφάλι τῆς ἀγελῶνας τ' ἀνεβάξῃ στὸν οὐρανό.

Τιμὴ μας λοιπὸν ἀκόμη καὶ ὅσοι μὰς πολεμοῦνε ἀπὸ τοὺς φίλους τοὺς παλιούς. Στὴ θέση τους ἐρχονται ἄλλοι καὶ ὅλοια φουσκῶνε τὰσκέρι τὸ ζωντανό. Νὰ τὸ χαιρέμαστε, νὰ τὸ καυχῶνουμε, νὰ τὰγαποῦμε, πρῶτον πολλὰπλασιαστῆ, καθὼς τὸ βλέπουμε καὶ τῶρα. Νὰ τὸ δοῦμε καλίστα μὲ μάτι κριτικό, καὶ σὰ θέλετε, ἀπὸ τοὺς ἑκατὸ σαράντα νὰ βγάλουμε καμιά ἐνενηνηταρία, νὰ πομείνουνε πενήντα. Πενήντα γεροί. Μέσα στοὺς πενήντα, νὰ ποῦμε πὺς λογαριάζουμε τουλάχιστον εἴκοσι ἀφωσιωμένους ὀλοτέτα στὴν Ἰδέαν, πιστοὺς καὶ ἄξιους. "Ἄς μοῦ δώσουνε τὴν ἔδεια νὰ προσέσω πὺς στοὺς εἴκοσι γνωρίζω τὸ λίγο λίγο δεκά πὺ γράφουνε ἀπαράλλαχτα τὴ γλώσσα πὺ μὲ κατῶρθε πὺς τὴν ἰσπανία, τὴ δική μου τάχα τὴ γλώσσα ἐνὸς διαφορά στὴ γραμματικῆ μὰς δὲν ξεδιακρίνω, παρὰ μὲντῆ κατὸς σὲ κατὶ γ καὶ σὲ κατὶ λαξόβλες (1). Κι ἂν πάρουμε τοὺς στίχους, τὴν παραμικρὴ διαφορά δὲν παρατηρῶ, ἐξὸν πὺ οἱ δεκά ἢ ἐντεκα ἢ δεκαπέντε προσέχομε περισσότερα καὶ πὺς στενὰ σὲ κατὶ κανόνες. Κοινὴ δημοτικῆ γράφουμε ὅλοι. Μὰ τὸ ξέρετε ἄραγε ἢ δὲν τὸ ξέρετε πὺς πενήντα, πὺς εἴκοσι, πὺς δεκά εἶναι δυνάμη; Εἶναι καὶ μεγάλη. Πρέπει ὅμως νάχουνε ἀπόφαση, νάχουνε κ' ἐνωση ἀνάμεσό τους. Καὶ νὰ σοῦ πάλαι ὁ κόπος, ὁ μόνος! Ἀπὸ πὺ ὠφέλεια ἡ δυσκολία ἢ ἡ δυσκολία ἔχει τὴν πηγή τῆς ἀπρόσωπων τῆ

πῶ, καὶ ἂς ἀπορήθῃ ὅσοι δὲ μὲ γνωρίζε. Γὰ τὰτομα ἐμένα τί μὲ μάθει; Μήτε τὰ ἐξῶ. Πὺ μὲ χτυπήσανε κατὸν, τί ἔχει νὰ κἀχῃ; Το θαξῆθῃ πὺς μὲ χτυποῦσαν, καὶ χτυποῦντανε μοιχαί τους οἱ κακόμοροι, ἐνώ δειλῶντας τὴν ἰδέαν, δειλῶντανε πρῶτα κ' ἡ ζωὴ τους. (1) Δείξατε τίς προτάσεις τὸ Νοῦμ (κ. ἀρ. 127 σ. 1, στ. 3. ἄλλο Φρόνημα καὶ γλῶσσα τοῦ Λαοῦ Παπαδου(ψευδώνυμο), εἶναι κίωλος τοῦ Χατζηδάκη) τίποτα δὲ βλέπω πὺ νὰ μὰς χωρίζῃ. Τὰξῆρα τοῦ Ταγκόπουλου (κ. τὸν Ἰδ. ἀρ. σ. 1, στ. 1), πὺ εἶναι κίωλος ἄρα πολὺτικῆ, ἕνα μὲ τὰ δικα μου, καὶ φυσικό, ἀπὸ τὴ δημοτικῆ γράφουμε κ' οἱ δυὸ μας.

τόπο τὸν παρεξῆνο; Μπορεῖ νὰ βγῆ καὶ βουλευτῆς ὁ κύρ 'Αντρέας, μπορεῖ νὰ γίνε κ' ὑπουργός αὔριο. Τόσοι τέτοιοι εἶναι καὶ γίνονται κάθε μέρα, καὶ κανένας δὲν τὸλμῆσε νὰ τοὺς πῆ χτήνη... Τὸς λένε μονάχα πατριώτες καὶ στάληθεια τοὺς ἀξίζει ὁ τίτλος αὐτός.

Η ΧΑΡΗ (ξανανάθετα στὸν καναπέ). Βλέπω πὺς ἀσκημα ἔκανα νὰ χτυπήσω χτὲς βράδι τὴν πόρτα σου.

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Βλέπω καὶ γὼ πὺς ἀσκημα ἔκανες νὰ φῆσαι τὸ σπῆτι σου.

Η ΧΑΡΗ. "Ἄσκημα ἔκανα νὰ διώξω καὶ τὴν 'Αλήθειαν;

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. "Ἄσκημα ἔκανες νὰ πιστέψεις πὺς τὴνε δῖψασες... Ὁ 'Αντρέας εἶναι καλός. Πολὺ καλός. "Ἄντρας σπάνιος, πὺ θὰ τὸνε λαχταροῦσε κάθε ἐξοπνη γυναίκα γι' ἄντρα τῆς. Σοβὸς ἀνθρώπος. "Ὅχι κανὴ παλιόπαιδο. Τὰ πέρασε δὲν τὰ πέρασε τὰ πενήντα, παραδάκια ἔχει ἀπὸ γνώση καλὴ ὄση θέλεις, καὶ τᾶρτε καὶ ὁ κόσμος. Τὴ γυναικούλα του τὴν ἀγαπᾷ καὶ γιὰ λόγου του καὶ ἀπὸ κάπο ἐγωισμό. Ξέρεις, μερικοί ἄντρας σκοτώνονται νάχουν ὁμορφες γυναίκες γιὰ νὰ πορῶνε νὰ τίς δείχνουνε μὲ κάπια περηφάνεια στὸν κόσμῳ, καθὼς θὰδεῖγαν ἕνα πανωφόρι τους κεινού-

ριο, ἢ μὲ χρυσοὺ καδῆνα τους. Ὁ κατῆμος ὁ 'Αντρέας, δὲ δούλεψε νὰ κινε παρὰδῆς τοὺς βρῆκε ἀπὸ τὸν πατέρα του. Δὲ κῆρτηκε νὰ κουραστῆ δουλεύοντας νὰποχτήσῃ ὄνομα. Μὲ φιλοδοξία εἶχε νὰποχτήσῃ ὁμορφη γυναίκα καὶ τὰ κατῶρθε. Δὲν τᾶξίζει λοιπὸν νὰ περηφανεῖται γι' αὐτός;

Η ΧΑΡΗ. Σὲ καλό σου! Δὲν ξέρεις τί λές. Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (γελαστό) Θαξῆρω πὺς κατὶ ξέρω.

Η ΧΑΡΗ (μὲ πείσμα). Μὰ τὸ κάτω κάτω, ὅτι καὶ νᾶναι, στὸ λέω, μάθε το, βραβῆθηκα νὰ ἐξουσιάζω ἕνα χτήνος. Τὰ χᾶδικα του μ' ἀγκυλώνουνε σάν ἀγκάθια, καὶ ἡ καλωσύνη του μ' ἐξευτελίζει. Λαχτᾶρῃσα νὰ νοιώσω ἄντρα, νὰ ἐξουσιαστῶ ἀπὸ δαύτονε! Τέτιος πόθος ἀσβεστος, ἀπὸ μέρες τῶρα, ἀπὸ μῆνα, στὴν ψυχὴ μου μέσῃ ἤρθε καὶ θρονιάστηκε...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Νὰ τὸνε σβῆσεις ἕνα τέτιο πόθο. Σβῆνεται εὐκολα, πολὺ εὐκολα. Μὲ θαρρεῖς. Κάτι ξέρω πὺ στὸ λέω. Νὰ τὸνε σβῆσεις ἕνα τέτιο πόθο καὶ νὰ σηκωθῆς νὰ πᾶς σπῆτι σου...

Η ΧΑΡΗ. Ἐγὼ στὸ σπῆτι μου; Μὰ καὶ ἂν ἤθελα νὰ πᾶω, τὸ θαρρεῖς γιὰ εὐκολο, αὐτὸ, μὲ καὶ σῆκωσα τὸ χέρι μου κατ' ἀπάνου σου;

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ (χαμογελώντας). Μπᾶ! Σῆκωσε τὸ χέρι σου κατ' ἀπάνου σου; Φοβερό αὐτό! Κρίμα

πὺ ζεῖς ἔξη χρόνια μαζί του καὶ δὲν τὸν ἐμαθῆς! Νὰ καὶ χειρότερο νὰ τὸν κάνης, μὲ φοβάσαι, ὁ 'Αντρέας λόγου δὲ θὰ πῆ... Νὰ σηκωθῆς; Νὰ πᾶς σπῆτι σου καὶ νὰ τὸνε συχαρῆσαι τὸνε κατημένο πὺ δειχτήκε νὰ δαρθεῖ κίωλος ἀπ' ἀγάπῃ σου...

Η ΧΑΡΗ (ἀποφασιστικά). Ἐγὼ σπῆτι μου; Ποτέ!

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Τότε θάρθει ἐδῶ τὸ σπῆτι σου! Η ΧΑΡΗ. Ἄνθρωπε, δίχως καρδιά!..

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Μὲ καρδιά καὶ μὲ λίγη θείληση πὺ δὲν ἀφῆνει τὴν καρδιά νὰ θαλασοδέρνεται. Λίγη θείληση νὰποχτήσῃς καὶ νὰ ἴδεις πὺς εὐκολα θὰ ἐξουσιάζεις τὴ ζωὴ.

Η ΧΑΡΗ. Θείληση; Μὰ γιὰ νὰ σηκωθῶ νὰ φύγω ἀπὸ τὸ σπῆτι μου, θείληση χρειάζότανε.

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Καθὼς χρειάζεται θείληση γιὰ νὰ σηκωθῆς νὰ ξαναγυρίσεις σπῆτι σου.

Η ΧΑΡΗ. Αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνε.

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Αὐτὸ ἔθῃ γίνε καὶ πρέπει νὰ γίνε. (μοιάζει τὸ ρολόγῳ του). Ἐγὼ φύγω τῶρα. Σὺ κάθησε, ὅσο θέλεις, σκέψου μὲ τὴν ἡσυχία σου, καὶ ὄντα τὰποφασίσσεις, ξνοῖξε τὴν πόρτα καὶ πᾶγαινε.

Η ΧΑΡΗ (ἀπειλισμένη). Φεύγεις; Φύγε! Μὰ καὶ αὔριο νὰ γυρίσεις, ἐδῶ θὰ μὲ βρεῖς!

ψυχολογικά. Ο εγωισμός δεν απαντιέται μονάχα στη βωμολοχία. Παντού ο ίδιος, χωρίς νάχη παντού την ίδια μορφή. Έμεις βίξαμε τον εγωισμό στο φιλότιμο.—Δε σε θέλω γιατί με πειράζει ή γιατί το θαξέω πως με πειράζει. Ίσως και γιατί μου άρσσει να το θαξέω. Λοιπόν τραβιόμαστε κ' ή ένωση ής παη του βρόντου. Άφου με πειράζει, να, σε πειράζω και γώ τώρα. — "Οχι! Πειράζω τον έαφτό μου. "Οφελός μου θάχανε ή ένωση μας. Και μου συμφέρνει να βίξω πιά τον εγωισμό μου στην ομόνοια. Ένωμένος στρατός νικάει. κι από τή νίκη κερδίζει ο καθένας.

Η ένωση μπορεί νάνει και προσωρινή. μπορεί λ. χ., να ένωθι κανείς ζάχαρη και με τον αντίπαλό του, ήμα στην τάδε περίπτωση ή την τάδε, είναι ο σκοπός τους ένας. Τό δείξαμε πιο άπάνω, σαν είπαμε για το διεφτυντή του περιοδικού που κόβει και βάζγει. Να του χαλάσουμε τήρθηρα του, μήτε ο πιο ξεσπαθωμένος καθαρθεουσιάνος δεν τό σηκώνει. Κ' έτσι μια φορά θά συμφωνήσω και μ' ένα δάσκαλο. Κάνουμε χωριστό. Άντιστεκόμαστε μαζί. Μά έμένα τί με μέλει να ένωθω και με τους μισόγλωσσους, άν κ' οι μισόγλωσσοι πολεμούνε τό δασκαλισμό και τους δασκάλους; Φίλους καθαρτό έγω δεν έχω, παρά λίγους, τίσσερεις, πέντε. Ίσως και λιγώτερους; φίλος μου όποιος και φίλος τής 'Ιδέας. Φίλος μεγάλος. Και τους φίλους μου άφτους δεν τους διαλέγω; έργουνται ξαί τους φίλω. Μά θέλω κι άναμεταξύ τους να φιλιούνται.

Κοιτάζτε αλήθεια τί ώραίο, τί χρήσιμο πράμα ή ένωση. Λυπούμαι που δημοσιέζεται τήρθηρα μου στο Νουμά και μου πέφτει σά δυσκολούτσικο να παινέσω και τό Νουμά και τό διεφτυντή του, όσο τό πολώ. Κανείς δε θά τάνκιρέση πως ο Νουμάς έγινε κέντρο. Πόσοι βγήκανε στη μίσση, πόσοι φανήκανε που χωρίς τό Νουμά δε θά ζήραμε τόνομά τους. Οι περισσότεροι στον κατάλογό μας γνωριστήκανε από τό Νουμά. Με τό κέντρο άξάνει κ' ή δύναμη. Ένωσεται πως με δυό κέντρα λιγοστέθει, άφου κομματιάζεται. Δε θά πη πως είναι κακό, πως δεν είναι και σπουδαίο, να βγαίνουν κι άλλα φύλλα, που δεν έχουνε τον ίδιο σκοπό, την ίδια ύλη, που για μας δεν είναι τόσο κεντρικά, μά που και άφτα πλάγ, πλάγ δουλεύουνε για την 'Ιδέα, ένα περιοδικό τό μ' ένα σαν τον Άσφία, σαν τή Φυλλίδα ή την Άττική 'Ισδα—που ο Θεός να τής αλλάξει τον τίτλο της καμιά μέρα—μια φημερίδα σαν την

Έπιθεώρηση του Βαρόντη. Με τον καιρό—και με την ένωση—δημοτικά θά γίνουμε όλα τους. Τό καθένα θά συνεργάη με διαφορετικά μέσα, με τρόπο δικό του. Η συνέργεια, σωτηρία ο πόλεμος, ή ζούλια, τό μίσος άναμεταξύ ομοϊόφρονους, ολέθηρια. Μή θαξήητε; άκόμα και σά νικήση, πέρα για πέρα ή δημοτική, άκόμα και σαν κατακτήση άδύνατο να γραφεται καθαρθεύουσα πουθενά, κέντρο πάντα θά ύπαρχη, επειδή; ο πόλεμος δεν πάθει στον άνθρωπο, ζακολουθεί ποτε για μια 'Ιδέα, ποτε για μιάν ήλλη, κι ο πόλεμος θέλει πάντα ένωση, άφου πάντα θέλει δύναμη.

Ναι, τό ξέρω πως δύσκολα πράματα γυρέω, πιο δύσκολα ίσως στην Ελλάδα παρά σε άλλους τόπους. Είναι ο αιώνας εκείνος ο πειρασμός, τό δαιμόνιο εκείνο, που ήσυχια δε μας άφίνει, ο πειρασμός, που είναι και πειραγμός άναμεταξύ μας. Ρθσαι ημās από του ποηρού. Άφτό πρέπει να λέμε και να τό καταφέρουμε μοναχοί μας. Άπόφαση να τό κάμουμε, άπόφαση γερή, ποτέ μας να μη μας ξεφύγη ούτε λέξη, ούτε κίνημα, ούτε τό παραμικρό, που να πειραχτή ένας φίλος. Άμα είναι σύμμαχος, ήμα είναι ύπαδός τής 'Ιδέας τέλειωσε, είναι αδέρφι. Ωστόσο και με τήδερρα μαλλώνουμε. Πως να κάμουμε, για να την ξεφορτωθούμε τή συνήθεια την κακή; Όπως κάνει κάθε άνθρωπος, όταν είδε πως ή κακή συνήθεια τον βλάπτει τον ίδιο παίρνει ήλλη. Σαν έβρουνα παιδί δεκάξη χρονώ, ευρίομωνα τό μαθήματα κι άγαπούσα τον ύπνο είπα να τό διερωθώ. Να στερηθώ τον ύπνο, δε μου σύφερνε; άναγκαίο πράμα. Πλάγιαζα λοιπόν κάθε βράδυ στις όχτώ σηκώνομωνα όμως στις δύομισυ τό πρωί, με τό ζυπνιτήρι. Έδω άρχιζε να μπαίνη σ' ένέργεια κάποιο σύστημα που είχα στοχαστήκοντά στο κρεβάτι μου, στο τραπέζακι, έβαζα πάντα μια βήγα; δουλέθε ή βήγα στα γερά και χτυπούσα ο ίδιος άλύπητα τό δάχτυλό μου, κάθε φορά ή που δεν άφινε τό κρεβάτι γλήγορα ή που έτοιμος και καθησμένος μπροστά στο γραφείο μου; συλλογούμωνα ήλλη των άλλων, τεμπέλιαζα, με ένα λόγο, δεν έργαζόμωνα όπως έπρεπε, από τί δουλειά ως τις έφτάμισυ, που είτανε ώρα να πάω στο σχολείο.

Η βήγα τίποτε δε σημαίνει. Ο σκοπός μου, να δείξω πως με τή θέληση καθορθώνονται όλα. Έτσι και τώρα, εκεί να ήουμε τό νού μας, τό νού μας και τή θέλησή μας, να μη χαλάσουμε την ομόνοια που πρέπει με κάθε τρόπο να σεδράμασε

και να βαστούμε. Περιστό ή βήγα να μας τιμωρήση; βήγα κ' ή συνείδηση και τό συμφέρο μας βήγα φτάνει να χαλάσουμε την ομόνοια και τότε τιμωρούμαστε ίδιοι μας γιατί πειράζοντας ένα φίλο, έμας πειράζουμε, άφου χαίρουνται οι όχτροί μας. Μά έγω θαξέω πως θά τό καταλάβουμε αυτά. Θαξέω πως θά ακολουθήση και κάτι άλλο, ψυχολογικό; θά ιδούμε πως είναι πράμα πολύ γλυκό, πολύ νόστιμο, κολακεφτικό για τό φιλότιμό μας, νάχουμε και κάποια δύναμη; καμαρώνοντας τή δύναμή μας, θά καμαρώνουμε και την ομόνοια που μας τή δίνει. Ούποχτήσουμε τότες κι ήλλα κακά; μαζί πηγαίνουμε, τό πρώτο σου φέρνει τό δεύτερο και τό τρίτο. Τή δύναμή μας, μια και την έχουμε για καμάρι, δε μας συμφέρνει, μά ούτε και ταιριάζει να μη τή δείχουμε. Τή γνώμη μας τό λοιπό, ζάστερα να τή λέμε, δίχως φόβο. Έτσι μονάχα θά πιας ύπαρξ. Με κουράγιο. Τό είπαμε κιόλας, κι άφτό είτανε τό τελεφταίο μας άξίωμα. Ίσως και τό σημαντικώτερο; πιο σίγουρη προσφύλαξη, έπιφύλαξη πιο φρονιμη από τό κουράγιο δεν έχει. Άφτό μου θυμίζει και κάτι πολύ περίεργο, που μου συνέθηκε στον ίδιο. Έβαζε τότες τό Παρίσι. Πήλα για την περιφημη την 'Υπόθεση. Πανάσταση και στους δρόμους. Μια μέρα βγαίναμε καμιά δεκαριά φίλοι από τό Δικαστήριο; καθησούμενοι δεν είμασταν έμεις, μά τρέξαμε να παρασταθούμε και να διασπεντέψουμε, άν τύχαινε, κάποιο φίλο μας που είτανε από τους πρόμαχους τους πιο γνωστούς. Τέλειωσε ή δικη και φύγαμε, ύστερα από κάμποσους καθγάδες, μπλεζιμάτα και γροθιές, που είδαμε στα προσύλαια και στην άβλη του Δικαστηρίου. Όξω, χειρότερα. Περνούσαμε από έναν καφενό όπου βρισκότουσαν ίσια ίσια καμύσοι από τους λεγόμενους νασιοναλιστές, τό αντίθετο κόμμα δηλαδή. Μας είδανε και πειδή μας ξεπερνούσανε στον αριθμό, μας πήρανε από κοντα. Μονοστιγμής, μαζώχτηκανε κι ήλλοι, κ' ένώ προχωρούσαμε ήσυχια οι δέκα μαζί, μας άκούουθευσε τήσκέρι, τουλάχιστο ένατό νομαχοί. Δε μας πειράζανε άκόμη, μά πίσω μας, στο πλεθρό μας, τους νοιώθαμε που μας ζουλούσανε, που μας πατούσανε, πρόθυμαι, έτοιμοι στον καθόγ. Δε θάργουσανε να μας βιχτούνε και δίχως άφορμή, γιατί τό καταλαβαίνανε πως δεν τό χάνουμε και πως πίτηδες, όσο κι άν πόρωνα τό αίμα μας, δεν κουνούσαμε δάχτυλο και βιδίζαμε σφιχτοκολλημένοι ο ένας στον άλλον. Άφρίζανε. Τάρεσει κιόλας ο άνθρωπος, μά-

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Δεν τό πιστεύω. (Θά τό δούμε! (Φοράει τό καπέλλο του και φεύγει, κλίνομαις την πόρτα ξοπίσω του. Η Χάρη κάθεται λίγο σκερτική. Έπειτα τραβάει στο τραπέζι, κάθεται, παίρνει μια νόλλα χαρτί κι άρχίζει να γράφει, νευρικά). "Οχι! (Σηκώνεται και τραβάει στην πόρτα, απ' όπου βγήκε προτύτωρα). Μά... Έτσι!.. Ναι! (Μ' άπόφαση). Πρέπει! Πρέπει!.. (Μπαίνει στην κάμαρη. Σε λίγο βγαίνει, φορώντας τό καπέλλο της, γαντιομένη και με την ομπρέλλα στο χέρι, και τραβάει κατά την πόρτα, για να φύγει. Μόλις όμως ζυγάνει, γυρίζει άποφασιστικά και κάθεται στο καναπεδάκι) Θε μου! Θε μου!

(Χτυπάνε απόξω την πόρτα. Η Χάρη ξαφνιαζεται, μά δε σηκώνεται. Σαναχτυπάνε).

Η ΧΑΡΗ (σηκώνεται). Ποιός νάνα;

Η κ. ΜΑΥΡΗ (άπόξω). Μά δεν είναι κανένας; μέσα; Δεν άκούει κανένας;

Η ΧΑΡΗ. Μπα! Η αδερφή του! Καλύτερα!.. (Τραβάει κατά την πόρτα και την άνοίγει. Μπαίνει ή κ. Μαυρή και τά χάνει μόλις τήνε βλέπει).

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Μπα! Έδω;

Η ΧΑΡΗ (ψυχρά). Έτσι φαίνεται!

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Κι ο καημένος ο Άντρέας!.. Χάλασε τον κόσμο... Δέκα φορές ήρθε από ψές

βράδι σπίτι και κλαίει σά μωρό παιδί!.. Έδω και λοιπόν; Έδω;

Η ΧΑΡΗ (με βιά χαμογελώντας). Έτσι που τό πικράδες άρχίζω και γώ να με τό πιστεύω πως είμαι δώ!

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Ο καημένος ο Άντρέας! Και κλαίει... κλαίει. Δεν ξέρεις πόσο κλαίει... Όλο κλαίει... Βρούσε τό μάτια του! (Τρέχει στην πόρτα και φωνάζει): Έλενίτσα! Έλα, τί κάθεται; Άνέβα γρήγορα!.. Έδω ναι ή θείτσα σου! (γυρίζει μέσα). Μά έδω; Και να μη τό φανταστώ!..

Η ΧΑΡΗ (κάθεται πάλι στον καναπέ). Πως να τό φανταστεί; Γιατί; Κάθισε λοιπόν... Δεν κάθεται;

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Να καθήσω; Είμαι για να καθήσω;

Η ΧΑΡΗ. Όπως αγαπάς. Μην κάθεται. Έγω, πάει πιά, μάλωσα για καλό με τον αδερφό σου...

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Με τον άντρα σου;

Η ΧΑΡΗ (με πείσμα). Με τον αδερφό σου! Κι έφυγα από τό σπίτι. Χτές βράδι κοιμήθηκα στής Μαρίκας και τώρα δε ήρθα δώ να βρω τον κ. Λάμπρο και να τον παρακαλέσω να πει στον αδερφό σου, πως πάει πια, τέλειωσε, θά τόνο χωρίσω...

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Σόχασε, καλέ. Τ' είν' αυτά;

Να χαλάσεις γάμο; Κοιτάζε κει! Έτσι χαλάνε οι γάμοι;.. Κι ο κόσμος τί θά πει; Δε χαλάνε έτσι οι γάμοι, κυρά μου. Και στα ύστερα, σε ξαναρωτάω, ο κόσμος τί θά πει;

Η ΧΑΡΗ. Για τον κόσμο ένδιαφέρνει ο άδερφό σου. Έγω παντάρα δε δίνω.

Η κ. ΜΑΥΡΗ (πάει και κάθεται κοντά της). Δε δίνεις παντάρα; Ά, μην τό λες... Μά τί νάγινε κ' ή Έλενίτσα; Τόση ώρα!.. Ά, ξεγάσα! Θυμήθηκε στην πόρτα πως κάτι τής είχε δώσει ο Λάμπρος νάντιγράψει και πετάχτηκε μια στιγμή σπίτι να τό πάρει... Ξέρεις, τήσφάσισα και τήλλο; Θά τήνε δώσω στον Κωστή τήν Έλενίτσα... Κι ή; πκει στις 'Ιντίες. Και γώ μαζί τους! Ο Λάμπρος ένα μήνα τώρα μου πήρε ταυτιά και ήρθα να του τό πω. Ο καημένος πόσο θά χαρεί. Σαν παιδί του την άναπαίει και θαρρώ, μά μεταξύ μας αυτώ, θά τής δώσει και κάτι, ένα χτυματάκι πουχει στην Κηθισσιζ!..

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (που μπαίνει κεινη τή στιγμή). Η θεά ή Χάρη!.. Τί κάθεται, μητέρα, και δεν τρέχεις να τό πεις στο θεό που πάει να τρελλαθεί;

Η κ. ΜΑΥΡΗ (σηκώνεται). Τί κάθουμαι; Τρέχω κιόλας!.. (έτοιμάζεται να φύγει).

λιστα όταν μπορεί να το κάμω άτιμώρητα και σίγουρα να δείξω τη γτηνώδικη δύναμή του. "Αξαφνα όμως η άρχηγός μας πού πήγαινε λίγο από μ'ας πού μπροστά και στη μέση της στρατας, στάθηκε. Γύρισε. Τους κοίταξε κατάμουτρα. Τράβηξε λές το μπαστούνι του, σά να τράβαε σπαθί, και το κράτησε στον άέρα. Κανένα δέν άγγιξε. Τους πέταξε δυό λόγια. Θυμωμένος, άποφασισμένος. Πώς δέν ντρέπονται. Πώς δέν τους φοβάται. Σαστίσανε. Διαλυθήκανε. Άπομείναμε οι δέκα έμεις και ξακολουθήσαμε ακόμη πού ήσυχα το δρόμο.

— «Μά μπράβο σου, τού λέω, για το κουράγιο!»

— «Καλέ, τίποτα! μου άποκρίνεται χαμογελώντας. Δέν είτανε κουράγιο. Προφύλαξη μονάχα και φρονιμάδα.»

Κι ελήθεια, ένας από τους δικούς μας, πού μ'ας είχε παραιτηθεί, πιθανό γιατί δέν ήθελε μπελάδες, ένας έμορφος νιός με τά μάθρα τά γένεια, ένα παλληκάρι, έμπλεξε με τους λεγόμενους, πού τον είδανε ναπομακρύνεται, τού ριχτήκανε, και τον άνταμώνσαμε παρέκει, με λαθωματιές στο πρόσωπο, με το αίμα πού έρρεγε, κοιτάμενος ο δύστυχος καταγής άφανισμένος. Η φρονιμάδα του άφρονου δέν τού βγήκε σε καλό.

Τέτοια τού πολέμου τά ψυχολογικά. Για να σε σέβεται ο έχθρός σου πρέπει τον έαυτό σου πρώτα να σέβεται. Μπαστούνια έμεις δε χρυσούμε, μήτε τά χρειαζόμαστε για πολυ πού γερές από τά μπαστούνια λυγριαζώ τις ιδέες. Μά τάθροπινα παντού τά ιδιαιτερίαι έχει τάση να χτυπή ύποιονα ελίπε, αδυνατώτερο του. Και γιατί να είσαι τού λόγου σου ο άδύνατος, όχι, ο άλλος; Έρκοια γίνεται ο άλλος αδυνατώτερος φτάνει να πιστέψης πως είσαι και σύ δυνατός. Τότες καλύτερα το πιστέθει και κείνος. Μή λές, μή θάρξής πως έχει φόβο μόνο για σένα συλλήρσου πως κάποτε κι ο αντίπαλός σου σε ροθάεται. Ο δάσκαλος συνήθισε στην έξουσία. Σήμερις όμως άλλαζανε τά πρακτικά η έξουσία τού ξεγλιστράει από το χέρι άμα έσύ τού κήμης παραχώρηση, θά νομίση πως έχει την άναγκη του, λοιπόν πως η έθγενεία του και πάλι έξουσιάζει. Για τούτο θάρξω ή μισή γλώσσα δε θά πιάση ποτέ της. Πώς τέ θέλεις να νικήση, άφου άπαρχής την άδυναμία της μαρτυράει και μάλλιστα κηρύχνει: "Αλύπητα θά χτυπηθή κι από τις δυό μεριές. Τής λείπει το πρόγραμμα, δηλαδή το θάρξος, δηλαδή και η δύ-

ναμη. Έσύ ο δημοτικιστής δέν είσαι κανένας ένοχος, κανένας φονιάς, κανένας πατροχτόνος ή πατριοχτόνος· μήτε να τό θάλης με τό νοϋ σου πως πρέπει να δικαιολογηθής· πρέπει να δικαιολογηθί πρώτα ο δάσκαλος. Δέ θα τού δώσης λόγο. Θα σου δώση. Κουράγιο άφου σημαίνει λογική. "Οχι να ψιθυρίζης: "Ναι... είμαι... και δέν είμαι... δημοτικιστής... το άναγνωρίζω πως κάποτε... βέβαια... έχετε... δικιο... υπερωλοές... κρήμας!... α! και γω σε πολλά συμφωνώ μαζί σας... ως τόσο... Θα παραδεχτήτε πιά και σεις...» Τίποτα! Να λές: «Και βέβαια πως είμαι δημοτικιστής, ενω έσεεις—δέν είστε!» Πές το απλά όσο θέλεις, πές το με τρόπο, μα πές το ρητά. Ο σοβαρός, ο τίμιος ο δάσκαλος θα σε πάρη από υπόληψη. Μπορεί και να σε ακούση. Νάρχίσουνε τότες να ψιθυρίζουνε οι άλλοι. Άντίς να μοιάζης με παιδί πού το μαλλώνουε, να φαίνεται κι από το ύφος σου κι από το σάσιμό σου πόσο άπορείς πού υπάρχουνε ακόμη φρόνιμοι άνθρωποι κι άκόμα δέν καταλάθανε την 'Ιδέα.

Μ' άφτά δέν είπαμε πως συβουλεύουμε την επίθεση. Μά μήτε και την άμυνα. Την άξιοπρέπεια. Η άξιοπρέπεια σημαίνει πως την άξία σου την ζέρεις. Άν άξίζεις όμως, δε γίνεται να μην έγης και κουράγιο. Σου συμφέρει κιάλας, άφου έτσι προσφύλαγεται. Θάρξής τάχα να σε δείρη κανείς, χωρίς νάντιδάρσης; Άντιδράζεις. Είδεμή, θάρξή και δέστερος, θάρξή και τρίτος να σε δείρη. Πούς θα σε ψηρίση; Το κάτω κάτω λοιπόν έγωισμός και το κουράγιο. Μά είναι ο καλός, είναι ο άναγκαίος ο έγωισμός, επειδή χρησημέθει και στους άλλους. Πετρογιάννηδες δέν είμαστε και στην έρημο δε ζούμε. Ο τι κάνουμε για μ'ας, το κάνουμε για όλους. Άπό το κουράγιο το δικό μου θα ώφεληθί κι ο σύμμαχός μου κι ο καθένας. Θα ώφεληθί κάθε πολίτης. Άς ύποθέσουμε πως είμαι βουλευτής, πως έχω ένα γιό, πως είναι να πάη στρατιώτης και πως έներγησα όσπου να τού βρεθούνε λόγοι άπαλλαγής. Ο γιός μου άπαλλαγής, περηφανέθεται, τρελλαινείται από τη χαρά του. Έπρεπε η λύπη να τον τρελλάνη. Άς γτάχη, η πόλεμος, ως νικήθί στον πόλεμο η πατρίδα, ζημιωμένοι από τον πόλεμο κι ο βουλευτής και ο γιός τού βουλευτή, όσο κι ά δέν πήγανε. Ζημιωμένοι μάλλιστα και προτού γίνη πόλεμος, γιατί το κακό το παράδειγμα φέρνει κακούς καρπούς, γιατί το σύστημα της άπαλλαγής γενικέθεται, δηλαδή ξεχνά το χρέος του ο καθένας, κι άμα το ξεχάσε, και μόνο πού το ξεχάσε, καταστρέφει τον τόπο του, κατα-

στρέφει τον έαυτό του, άναγκάζει την πατρίδα του, άπολέμητα και μέσα στη μέση της ειρήνης, να νικήθί, να νικήθί κι ο ίδιος.

Το κακό τιμωριέται με το να ύπάρχη μονάχα. Η συνέργεια όλωνώνε βοηθάει και το άπομο. Συνέργεια, όμόνοια. Η όμόνοια είναι η άμυνα η άληθινή κ' η άληθινή επίθεση. Με τη δύναμη τού νοϋ, με την ένωση, με το κουράγιο — τά τρία μας τάξιώματα—δουλεύουμε και για μ'ας και για τους άλλους. Τι λέω; Δουλεύουμε και για τους δασκάλους τους ίδιους, άφου δουλεύουμε για το έθνος. Άν είναι η καθαρέθουσα όλεθρος, από τον όλεθρο θα πάθουνε κι άρτοί. Συφέρο τους να το συλλογιστούνε. Και θα το συλλογιστούνε, δέν μπορεί. Άς χρωστούμε το πρώτο παράδειγμα και το πρώτο καλό στους πρόμαχους της 'Ιδέας, σταδέρσιαι. Η ένωση κατόπι θα κατακτήση γενική και δύναμη να φέρη σε όληνη την Έλλάδα.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Υ. γρ. Άφου τάγραφα έδω άφτά, μου ήρθε και μιá είδηση από την Άθήνα, πού μου έκαμε την καρδιά μου περιεόλι. Συστήθηκε τώρα τώρα ένας Σύλλογος, μιá Έταιρεία η καθώς πολυ πιό σωστά το θέλει ο Πάλλης, ένα «Άδερφάτο», Η έθνική γλώσσα. Σά να τόννοισα κι από μακριά πως ώρίμασε πιά το ζήτημα, πως κάτι έμειλε να γίνει, πως η Νίκη ζυμώνει με τά χρυσά της τά φτερά. Σά να τάγραφα δια για 'Άδερφάτο μας το νεογέννητο. Μπράβο του, Άφου θα γιομίση το σκοπό μας. Θα μ'ας δώση ένωση και δύναμη συνάμα, με μόνο μας οδηγό την 'Ιδέα.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΑΣ ΦΙΛΙ

"Ηθελα να ξαναζήσω την ημέρα, την ώρα, και τη στιγμή του περασμένου, πολή περιουμένου τώρα, πρώτου μας φιλιού. "Ηθελα να ξαναζήσω όμοια κι άπαράλλαχτα με τον ίδιο πόθο, τους ίδιους καιμούς, την ίση συγκίνηση της ώρας εκείνης, μη τίποτα δέν ξανόρχεται, τίποτα δέν ξαναγορίζει, ούτε η ώρα, ούτε ο άνθρωπος.

Και τα σκέφτομαι όλα και με τη φαντασία γυρίζω στα περασμένα κι άπλώνω τα χέρια μου να πιάσω του περασμένου τη σκιά· μ' άδεια τα χέρια μου άπομένουν και πιστή συντροφισσα μονάχα η ένθύμηση. Κι όμως αισιάνομαι άνόμα και τώρα το κάμμο του φιλιού σου και την άναρχίλια του κορ-

Η ΧΑΡΗ (τήνε σταματάει). Μά, κ. Μαυρή, περιττό!... Άφήστε τον ήσυχο τον άνθρωπο...

Η κ. ΜΑΥΡΗ (έτοιμη πάντα να φύγει). Να τον άφήσω ήσυχο; Τι λές, Χάρη μου; Πώς δέν έβαλε τελάλη να σ' άναζητάει στους δρόμους!... Και πού δέν πήγε ο έρμος, και πού δέν πήγες... Κι όλο κλαίει, σύ μωρό παιδί!... Κι όλο δένεται! (φεύγει τρέχοντας).

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Έλα, Χάρη μου, στο θεό σου! Τι τρέχει; Πές μου, τί τρέχει, να ζεις!..

Η ΧΑΡΗ. Τόνε σιχαίνουμαι... Τίποτ' άλλο.

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Τόνε σιχαίνεσαι; Μή σου κακοφανεί, μά κι ο Κωστής το ίδιο μούλεγε προχτές βράδι σπίτι... Κι ο κ. Λάμπρος μιá φορά το ίδιο μούπε...

Η ΧΑΡΗ. Βλέπεις; Τόνε σιχαίνονται όλοι... Κι όμως ο κ. Λάμπρος με καταδικάζει να περάσω όλαςερη τη ζωή μου μαζί του...

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (άπορώντας). Ο κ. Λάμπρος σε καταδικάζει;

Η ΧΑΡΗ. Άρησέ με. Παραλοΐζουμαι και λέω άλλα των άλλων... Μή με ξεσυερίζεσαι... Στην κατάσταση πούμαι δε θέλω ξεσυνέσια... Έλα να πούμε τώρα τά δικά σου... Τάμαθκ... Μού τά είπε η μητέρα... Φαντάζουμαι πιά τη χαρά σου...

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Ο κ. Λάμπρος έπέμεινε τόσο... Η ΧΑΡΗ (χαμογελώντας). Καλά! Καλά!... Και σύ δέν τ'όθελες!... Είσαι μιá...

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (χαμογελώντας κι αυτή). Είπα πως δέν τ'όθελα; Συφωναμε με τον Κωστή σε δια... Ο κ. Λάμπρος, πού μ'ας άγαπάει και τους δυό τόσο πολυ, λέει πως ο Κωστής και γω έχουμε τον ίδιο χαραχτήρα...

Η ΧΑΡΗ. Συφωνατε σε δια!... Και τί μεγαλύτερο καλό θέλετε άπ' αυτό;... Έχετε ό,τι σας χρειάζεται για να περάσετε εύτυχισμένοι. Να σου πώ, 'Ελενίτσα· τί χαριά είν' αυτά πού κρατάς;

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Ά, κάτι πού μούδωσε ο κ. Λάμπρος να τάντιγράφω. Ένα κεφάλαιο από την Έθνική του Κατήχητη. Δέν το φαντάζεσαι τί σπουδαίο βιβλίο πού είναι!..

Η ΧΑΡΗ. Και μπορεί να μην είναι σπουδαίο; Έλα, κάθισε δώ, κοντά μου, Έλενίτσα. (Η Έλενίτσα κάθεται στον καναπέ, ομιά της). Διαβάσε μου τώρα λίγο... Έτσι περνάει κ' η ώρα... όσο νάρθει η μητέρα σου ή... άλλοιμονο... ο θεός σου!..

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (ξεδιπλώνει τα χαριά και διαβάζει). «Ο Δάσκαλος: Παιδί μου, έχει όχτρούς η πατρίδα μας. Έχει μεγάλους όχτρούς. Όχτροί μας, κοντά στους άλλους, είναι κ' οι Βούλγαροι, πού πο-

λεμνε σήμερα τον Έλληνισμό. Ξέρεις τί άνθρωποι είναι οι Βούλγαροι; Το παιδί: Ναι, δίκταλε. Οι Βούλγαροι είναι άνθρωποι τιποτένιοι, ληστείς, φονιάδες. Ένας δικός μας μπορεί να στρώσει στο κοντόχιλιάδες άπ' αυτούς. Ο δάσκαλος: Όχι, παιδί μου. Οι Βούλγαροι είναι παλληκάρια, είναι πατριώτες. Σκοτώνουν και σκοτώνονται για την πατρίδα τους σήμερα. Χτες άκόμα ξεσκλαβωθήκανε, κι όμως σε τόσο λίγο καιρό το καταρόχνη να δείξουνε στον κόσμο πως υπάρχουνε. Είναι λαός ζωντανός. Δέ βρήκανε Παρθενώνα οι Βούλγαροι, και πασιζούνε σήμερα να τόμα φτειαζούνε μοναχοί τους, με τά χέρια τους. Κι θα τόμα φτειαζούνε, γιατί το νοιώσανε πως πρέπει ναχουνε κι αυτοί Παρθενώνκ δικό τους, άδιάφορο αν είναι φτειασμένος με μάρμαρα ή με τά κουσάρια τους».

Η ΧΑΡΗ (διακόποντας). Καλά όλ' αυτά, μά οι Βούλγαροι είναι όχτροί μας.

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Να δεις πού τέτια έρώτηση κάνει και το παιδί στο δάσκαλο. Κι ο δάσκαλος τού άπαντάει: (διαβάζει). «Με το να γελάμε τον έαυτό μας, τίποτα δέν κερδίζουμε. Η ελήθεια μοναχά σώζει και τον άνθρωπο και τά έθνη. Πρέπει να τον ξέρουμε καλά τον όχτρό μας, να ξέρουμε τις άρετές του, τη δύναμή του, για να μπορίσουμε

μου μου την ώρα κείνη και μονάχα πώς δεν τρέμει ή φωνή μου, όπως έσθεμε τότες—θυμίζου ; Και ζητάω, ζητάω, σαν τρελλός την σκιά του περασμένου !

“Ονειρα χρυσά, ελπίδες μαγεμένες, πύθους άσβεστους, όλα κλειούσε μέσα του το φιλή εκείνο, το πρώτο μας φιλή. Κλειούσε μέσα του τον κόσμο ολον, πίκριες ξεχασμένες, σίχους άγραφους, που μόνον ή καρδιά ξέρει να ψάλλη, νότες μουσικής παλιās ούρα-νικιάς μελωδίας, ένα ήλάκαιρο περασμένο, ένα γιο-μάτο ελπίδες, γιομάτο προσδοκίες μέλλον, κ’ ένα χρυσό κ’ εδνυχισμένο και μαγεμένο και ξετρελλα-μένο παρόν. “Αχ ! ή μέρα, ή ώρα κ’ ή στιγμή εκείνη !

Ζητάω, ζητάω σαν τρελλός τη σκιά του περα-σμένου!

“Η ελπίδα μονάχα, ή μάγισσα ελπίδα από τότες με νανουρίζει. Πόσο γλυκειά είναι, μα και πόσες φο-ρές ψεύτρα! Θέλω να την πιστέψω, θέλω ν’ ακούσω σά στήθη μου μέσα τ’ απαλό της σά χάιδι τραγουδι, θέλω να νοιώσω την άρμονία του όλη και θέλω, ό ναί, πώς το θέλω ! Να πιστέψω, πώς όλη μας ή ζωή θέ ναύαι ένα μεγάλο, μεγάλο, πολύ μεγάλο, φιλή.

Νά μη ζητώ πειά τη σκιά του περασμένου !

Κέρκυρα

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΑΡΙΝΟΥ

ΙΤΙΑ

“Ο γήλιος έσοκίτιαζε, χλώμαζε το φεγγάρι,
Σώπαινε το πουλί,
Στου Δήμου τη λεβέντικη τη χίση,
Και σιής Ίτιάς την άμορφή την ξακουστή.

“Ομως του Δήμου ή Ρήγισσα λαχάρησε τά κάλλη,
Μιά σκοτεινή νυχτιά,
‘Απ’ της Ίτιάς τον κλέβει την άγκάλη
Γιά πάντα στην όρφάνεια αφήνει την Ίτιά.

Κι αντίλαλει απ’ της Ίτιάς τους θρήνους όλ’ ή πλάση
‘Αντιλαλούν οι έομιές,
‘Αντιλαλούν λίμνες, βουνά και δάση,
Οι κάμποι αντίλαλούν κ’ οι ποταμιές.

Κι’ ό Χάροντας την άκουσε να κλαίει, τη συμπονάει
Και λέει: «ρενοῦ δειτρί».
Σε λαγαδιές έρημιές, στο πλάϊ
Της ρεματιάς, δακρυζόντας θλιμμένη άνθει.

ΔΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΟΙ ΙΔΕΕΣ ΤΟΥ ΜΟΥΛΤΑΤΟΥΛΗ

ΕΝΑΣ ΟΛΛΑΝΤΕΖΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

‘Από καιρό συλλογίζομαι να γράψω λίγα λόγια για το Multatuli, με σκοπό να γίνη γνωστός και στην Ελλάδα. Στη Γερμανία και στην Αυστρία, χωρίς ν’ αναφέρουμε την πατρίδα του ‘Ολλαντία, τόνονα του αναφέρεται πάντα με σεβασμό, όπως ται-ριάζει στα μεγάλα πνεύματα. Μ’ έμποδίζεν όμως ως τώρα ό στοχασμός μήπως από ποιητικό ένθουσι-ασμό παίρνω για φως την πυγολαμπίδα, και μή-πως θέλοντας τάχα να δείξω ένα μεγάλο ξένο πνεύ-μα στους πατριώτες μου βρεθώ στην άπάτη, και γελάσω κ’ εκείνους που θα διαβάσουν τις άράδες μου. Δεν είχα όμως δίκιο, αν κι άρκετά δικαιολο-γημένος είταν ό δισταγμός μου. ‘Ο Μουλτατούλη είχε μεγαλόστομος της αλήθειας κήρυκας. Τώρα το αίσθάνθηκα κατάκαρδα που χάρις στο γερμανό Σπέρ-εδιάβασα τις Ίδέες του και είδα πώς άναμοχλεύει ό νοῦς του όλα τά φαντάσματα, όλες τις μαριές κι έλαφρότητες της σημερινής ζωής, που μς έχει περάσει στο σθέρο σά ζυγό ή γιαά Συνήθεια.

‘Ακούστε τί γράφει γι’ αυτόν ό Λέων Φρεϊδ :

«Στην εποχή μας, που πολλοί ψευτοπροφήτες βγαίνουν στη μέση, πρέπει πολύ να προσέχουμε από τους φιλοσόφους που σαν άθάνατοι Καρλαύικιοι ή-ρωες μς παρουσιάζονται συχνά μέσ’ από μικρές πο-λιτείες. Έσυνειθίσαμε να πιστεύουμε μόνο σ’ εκεί-νους τους προφήτες που έδειξαν τέλεια την άρμονία στα λόγια και στα έργα τους. Έχորτάσαμε πλια από τους πολυλογάδες εκείνους που έχουν πάντα στο στόμα τους τά ώραία λόγια Ίσότης, έλευθεριά κι ‘Αδερφωσύνη, κι όμως κρυφά κλέβουν το φως και της έλευθεριά από τά παιδιά τους. “Επειτα δεν άγαπούμε πλέον και τους ποιητάδες που λαχταρούν για υπεράνθρωπες άγάπες και κόσμους μακρυνούς, και δεν έχουν μάτια να βλέπουν έδω στη γη ούτε την εύμορριά των κορτσιών, ούτε την ποίηση της καθημερινής ζωής. Δεν άγαπούμε και τους άθεϊστά-δες που από το ρητορικό τους θήμα θορυβούνε κατά της Έκκλησίας και των παπάδων, κι έπειτα στέλνουν τά παιδιά τους να σπουδάσουν στα σχολεία των κα-λογριών, καθώς δεν άγαπάμε και τους πιστούς, που ή πίστη τους δεν είναι της καρδιάς, αλλά την έχουν για έπάγγελμα. ‘Από τους ποιητάδες και τους φι-

λοσόφους—και δεν υπάρχει θέβαια μεταξύ τους με-γάλη διαφορά—που όχι μόνον μ’ εύχρίστησαν τους διαβάζουμε, αλλά λέμε και πώς τους άγαπούμε, δεν γυρεύουν θέβαια πολλοί από μς ούτε την εύμορφή της φόρμας, ούτε να μς θαμπώσουν με την έξυ-πνάδα του, με γυρεύουμε πρώτο και κύριο να βρι-σκουμε στο συγγραφέα τον άνθρωπο, που όχι σαν θεός, άπάνω από τη μικρότητά μας στα σύνεφα θρονιάζεται, αλλά που να περιπλανιχται γύρω μας, ν’ άγωνίζεται, και ματωμένος άκόμα ν’ άδράχνη το σπαθί, καθώς όλοι έμεις οι άνθρωποι που οι σκοτού-ρες μς βασανίζουν και υποφέρουμε, και παιδεύο-μαστε στον κόσμο».

‘Ενας τέτοιος άγωνιστής της ‘Αλήθειας και μεγάλος συγγραφέας ήταν ό ‘Ολλαντέζος Eduard Douwes Dekker, που, επειδή ίσως έπαθε πολλά, ώνόμασε τον έαυτό του Multatuli (πολύπαθος). ‘Η ζωή του Multatuli έχει κάποια σχέση με την έλ-ληνική ζωή. Μη ξεπνάζεστε μ’ αυτό που λέμε. ‘Η έλληνική ζωή σήμερα στο έλευθερο βασίλειο τ’ όλα τά στάδια της και σ’ όλες τις σχέσεις της, με δυό πράματα είναι δεμένη, με την πολιτική και με την υπαλληλία, και σαυτά τά δυό στρέφεται, βαρρει κανείς, όλη ή προσοχή κι όλη ή ενέργεια των ση-μερινών Ρωμιών. Αί, λοιπόν κι ό Multatuli είταν δεκαπτά χρόνια υπάλληλος της πατρίδας του ‘Ολ-λαντίας στις ‘Ανατολικές Ίνδίες, και τόσο πολλά έπαθε και είδε σ’ αυτό το στάδιο που τον έκλεισε ή κυβερνητική μηχανή, ώστε άναγκάστηκε ύστερ’ από δεκαεπτά χρόνια να τή αφήση, και να γυρίση στο ‘Αμστερδαμ. Έγεννήθηκεν εκεί στα 1820, έστάλ-θηκε στις Ίνδίες στα 1840, έγύρισε πίσω στην πα-τρίδα του στα 1856, και στα 1886 άπέθανε. Στην έπιστροφή του ήθέλησε ν’ άνακατωή και στην πο-λιτική με τον πόθο και την έλπίδα να διορθωση όσα έλεεινά και τάπια του έδειξε ή πέτρα ως υπαλ-λήλου. Μα φαίνεται ότι στην ‘Ολλαντία, καθώς και στα δικό μας τον τόπο, αυτά τά πράματα δεν διορθώνονται εύκολά, κι ό Mutatuli έπηρε την άπορρα να τ’ αφήρη όλα αυτά, και ν’ άρχιση τον πόλεμο κατά της διαφοράς με το βιβλίο.

Με το πρώτο του μ.θιστόρημα, τον Max Have- laar έφανερωσεν όλη την ύπόσταση, κ’ έδειξεν όλη την ψυχή των ανθρώπων της μακρυνής ‘Ανατολής. Ίκει έξωγράφισε και τί έτραβούσαν οι μακρυνοί εκείνοι υπήκοοι της ‘Ολλαντίας από την πίσση και την άγριότητα των κυβερνητικών της υπαλλήλων.

μιά μέρα να τόνε πολεμήσουμε άποτελεσματικά. Οι Βούλγαροι ζούνε σήμερα; ή ζωή τους λοιπόν πρέπει να μς κεντρίσει, για νάρχινήσουμε να ζούμε και μεις».

Η ΧΑΡΗ. “Ολο γι’ αυτό τó ζήτημα μιλάει; Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ (διπλώνοντας τά χατιά). Σ’ αυτό που του άντέγραφα τώρα, όλο για τους άχτρούς μας μιλάει. Τούχω όμως άντιγράψει, άλλες φορές, κι άλλα κεφάλαια από το βιβλίό του. “Ενα μάλι-στα που τó επιγράφει «δ Ίεροκήρυκας» να τού τó ζητήσεις καμιά μέρα να τó διαβάσεις. Στο κεφά-λαιο αυτό κρύβεται και τó μεγάλο του όνειρο, που νεϊρεύεται να γίνει μια μέρα Ίεροκήρυκας και να κηρύξει στις έκκλησιές, στους δρόμους, παντού, όχι τó λόγο του Θεού, μα τó λόγο της ‘Αλήθειας, της πατριωτικής και της κοινωνικής ‘Αλήθειας, που δεν άκούστηκε, λέει, ίσια με σήμερα, γι’ αυτό κ’ ή Πατρίδα μας, προσκυνώντας και λατρεύοντας τó Ψέμα, κατακυλάει συντροφιά με δαυτο στον γκρε-μό. ‘Αξίζει να τó διαβάσεις. Πιστεφέ με.

Η ΧΑΡΗ. ‘Ορατο θάναι, ώραίο. Τó φαντά-ζομαι. Φαντάζομαι και τον κ. Λάμπρο Ίεροκή-ρυκά! Χά χά χά! Τόνε φαντάζομαι με τά ράσα!.. Δέ μου λές, ‘Ελενίτσα μου, την άγαπούσε τη γυ-ναίκα του ό κ. Λάμπρος;

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Την άγαπούσε; Τί λές, καλέ; Την έλάτρευε. Μς τδλεγε ό μακκρίτης ό πατέρας κάθε ώρα και στιγμή. Μα κι ό ίδιος τόσες φορές μου τόχει πει. “Ετυχε να πάς καμιά φορά στην κά-μαρά του;

Η ΧΑΡΗ (ξαρνιάζεται). Στην κάμαρά του; τί να κάω στην κάμαρά του; Τί δουλιά έχω γώ στην κάμαρά του;

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. “Ετσι σάρώτησα. ‘Εγώ πήγα μια φορά που είτανε άρρωστος. Την εικόνα της, μια μεγάλη εικόνα, την έχει πάνω από τó κρεβάτι του... και μια μικρούλα, σά γκόλι του, κρεμα-σμένη με χρυσή αλυσίδα στα σίδερα του κρεββατιού του, πάνω από τó κεφάλι του... Και πλιά της ένα δημορο κοριτσάκι, δυό χρονώνε, τετράξανθο και πα-χουλό, τη μικρούλα του τη Φλώρα, που πέθανε τρεις μήνες μπροστινότερα από τη μητέρα της. ‘Η γυ-ναίκα του από τον καημό της Φλώρας μαράζωσε και πέθανε. «Νά, μου είπε δείχνοντάς τες σέ μένα. Αύτές είναι οι Παναγιές μου, ή θρησκεία μου. Αύ-τές οι δυό και μι’ άλλη ψυχή πάναγνη...

Η ΧΑΡΗ. Σου μίλησε και γι’ άλλη; Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Ναι, μου μίλησε. Η ΧΑΡΗ. Σου είπε και τόνονα της; Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. “Οχι! Ψυχή πάναγνη μου την

είπε, κι όντας τον άρώτησα ποιά είναι, σόι ψυχές δν έχουν όνομα, μούπε χαμογελώντας. ‘Η “Αγία Τριάδα μου είναι αυτή», πρόστεσε ύστερ’ από λίγη ώρα.

Η ΧΑΡΗ (λυπημένη). Και γώ!.. Και γώ!.. Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Και σό; Γιατί και σό; Τί ταύ-κανες έσύ για να πικραίνεσαι τόσο;

Η ΧΑΡΗ. Τίποτα!.. Σου τ’ έκοκίζομαι, τί-ποτα. Μα δεν πρέπει να τούς πικραίναι ποτές κα-νένας τέτοιους ανθρώπους.

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Είδες πώς γέρας; Πιό νιός κι από τó μακαρίτη τον πατέρα, και φαίνεται σά να πέρασε και τά πενήντα. Χιονί τά μαλλιά του... Η ΧΑΡΗ. Μα ή καρδιά του... Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. “Οσο από καρδιά κι από μυαλό, παληκίρι!..

Ο ΑΝΤΡΕΑΣ (άπόξω). “Ελα, ‘Ασπασία, κου-νήσου λίγο και φτάσαμε!

Η ΧΑΡΗ. Ούψ! ‘Ο νεκροθάφτης!.. ‘Ο θεός σου!

Η ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Τό σόψ! αυτό τó βγάξω και γώ από την ψυχή μου κι άς είναι κι άδερφός της μητέρας μου!

Ο ΑΝΤΡΕΑΣ (πάντα άπόξω). Φτάσαμε! Φώ-ναζε νάρθουνε και τά βιολιά να πάρουμε τη νύφη. (Μπαίνει μέσα και πίσω του έρχεται ή κ. Μαυρή.

Τὸ βιβλίον του ἔκαμε μεγάλο κράτος ὅλη τὴν πατρίδα του, καὶ ἀπὸ τότε πλέον ἀρχισε τὸ φιλολογικὸ στάδιο τοῦ Multatuli. Γιὰ τὴν ἀλήθεια ἔγραφε πλέον. Δὲν τὸν ἐνοιαζε τί θὰ εἴπη συμφῆρον τῆς πατρίδας, ὅπως μᾶς κοπανᾶν μερικοὶ δικοὶ μας σήμερα, γιὰτὶ ἐνόμιζε τὰν μέγας ἰδεολόγος, ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὸν γύρω του κόσμον, ὅτι ἐκείνη ἡ πατρίδα πάει καλά, ποὺ στηρίζει τὸ συμφέρον τῆς πατρίδας τῆς ἀλήθειας. Ὅποιος μαγερεύει ψέματα, ἡ κοιλιά του τὸ ξέρει, λέει κ' ἡ παροιμία.

Ἔνα δράμα του μὲ τὸν τίτλος Vorstenschou'1 ποὺ δείχνει τὴ λαϊκὴ ψυχὴ γενναία καὶ μεγαλεπούουλη ὅταν τὸν ὀδηγοῦν καλά, τὸν ἔκαμεν ἀγαπητὸ καὶ στὸν κάτω λαὸ καὶ τὸ δράμα του τόσο δημοτικὸ ἔγινε ποὺ καὶ σήμερα ἀκόμη βρίσκεται στὸ δραματολόγιον καθὲ Ὀλλανδέζικου θεάτρου.

Μὰ ἀπὸ ὅλα του τὰ ἔργα, ὅπως σωστὰ παρατηρεῖ καὶ ὁ Λέων Φρεΐδ, ἐκείνο ποὺ μᾶς δείχνει ποῖος κατὰ βάθος ἦταν ὁ Multatuli, τί καρδιὰ καὶ τί πνεῦμα εἶχε, εἶναι οἱ «Ἰδέες» του, τίς ὁποῖες ἔγραψεν ἀπὸ τὰ 1862 ἕως ἐπὶ 1877 ὅ ἑπτὰ τόμοι, καὶ τίς ὁποῖες τώρα τελευταία μετὰφρασε εἰς τὴν Γερμανικὴν ὁ Γουλιέλμος Σπὸρ (1) καὶ μᾶς ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ γνωρίσουμε καλὰ τὸ Ὀλλανδέζιον φιλόσοφον. Ὅποιος διαβάσει αὐτὸ τὸ βιβλίον, θὰ τοῦ ζεσταθῆ ἡ καρδιὰ, γιὰτὶ θὰ αἰσθανθῆ ὅτι ἕνας ποὺ τόσο ἐλεύθερα καὶ τόσο ἀπροσωπῶντα μιλεῖ ὅσον τὸν Multatuli, πρέπει νὰ εἶναι πολὺ καλὸς ἄνθρωπος. Λίγη καλὸς ἄνθρωπος, ἂν καὶ γνωρίζουμε ὅτι μπορεῖ νὰ εἶναι δυσάρεστος πρὸς μερικοὺς ποὺ συνειθίζουσιν γιὰ καθὲ φιλόσοφον νὰ ρωτοῦν ἀπὸ ποῖὸ Σχολῆ εἴη καὶ πρὸς ποῖον φιλοσοφικὸ σύστημα ἀνήκει. Σ' αὐτοὺς ὅμως ἀπαντοῦμε πῶς ὁ Multatuli εἶχε τοὺς καλλίτερους δασκάλους ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχη ὁ ἄνθρωπος, δηλαδὴ τὴ μητέρα Φύσιν, καὶ ἔπειτα ἐκείνα τὰ ὄντα ποὺ εὗρισκονταί, πλησιέστερα εἰς τὴν Φύσιν, δηλαδὴ τίς γυναῖκες. Κι ἂν δὲν εἴσατε μ' αὐτοὺς εὐχαριστημένοι ὅς λέμε πῶς εἶχε ἀκόμα δασκάλους καὶ ἐρημικὰ δεκαεπτὰ χρόνων μακρὰ μῆσα εἰς τὴν Γιάβα, τὴν Ἀγγρῶσιν τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων τῆς Ὀλλαντίας καὶ τὴν ἀπονύρητον Καλωσύνην τῶν Γιάβανικῶν—δυσὶ πάθη δηλαδὴ ποὺ δύνουν ἀφορμὴν πρὸς πολλὰ συγκριτικὰ καὶ ψυχολογικὰ μελέτη. Μ' ἐπὶ ὅλα αὐτὰ μεγαλύτερον δασκάλον εἶχεν ὁ Multatuli τὸ Χριστό.

Ὁ Ὀλλανδέζιος φιλόσοφος ἀγαπᾷ τὸ Χριστό.

(1) Ideen von Multatuli, übersetet von Wilh. Spohr. Verlag von Eugen Fleischel Co Berlin 1904.

ἵχι ὅπως μᾶς τὸν δείχνουν τὰ Εὐαγγέλια, μὰ ὅπως τὸν ἐφαρμόσθηκε αὐτός, δηλαδὴ ἵχι ὅσον ἕνα ἀναμάρτητον, ἀλλὰ καὶ ὅσον ἕνα ἄνθρωπον ποὺ πρὸς πολλὰ ἐπιλανέθηκε, καὶ γι αὐτὸ καὶ τὰ συγχωρεῖ ὅλα. Ὁ Multatuli δὲν θέλει νὰ κάμῃ ἄνθρωπον τὸ Χριστό του, ὅπως ὁ Ρενάν, καὶ ἔπειτα νὰ τὸν στολίσῃ μὲ θαύματα. Μέσα εἰς τὴν ἐρημίαν του τὸν ἐζήτησε παντοῦ, ἀλλὰ δὲν τὸν βρῆκε μήτε στὸ μουρμούρισμα τῶν βαγιῶν, μήτε στὸ ψιθύρισμα τῶν λόγγων, μήτε εἰς τὴν καρδίαν του, ὅσον καὶ θερμὰ ἂν τὸν λαχταροῦσε. Μόνον ἕνα θεὸ ἐγνώρισε, τὸ πλοῦσιον πλήρωμα τοῦ κόσμου, τὸ ἀμέτρητον πλῆθος τῶν ὑπάρξων. «Ὅποιος ξέρει περισσότερα ἀπ' αὐτό, ἅς μᾶς τὸ εἴπη.» λέει ὁ ἴδιος. Εἶπαμε πῶς ἀγαπᾷ τὸ Χριστὸ μ' ὅλη τὴν φλόγα τῆς ψυχῆς του, μὰ μὲ τὴν ἴδια φλόγα ἐχθρεύεται καὶ τὴν ἠθικὴν τοῦ χριστιανισμοῦ, τόσο δυνατὰ ὅσο μόνον ἴσως ὁ Νίτσε τὴν ἐμίσησε.

Ἄλλ' ἐκεῖ ποῦ ὁ Μουλτάτουλη φρίσκει ἀληθινὰ δυνατός, γιὰτὶ τὸν ἐμψυχώνει ὑπέροχα ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον παρὰ τὸν πῶτος τῆς ἀλήθειας, εἶναι οἱ ἰδέες του κατὰ τῆς συνειθισμένης ἠθικῆς, κατὰ τῆς ἠθικοποιημένης Ἑβραίων καὶ κατὰ τῆς καλόηθους πατρίδας τοῦ Ὀλλαντίας. Εἶναι περίεργον τὸ συντόχημα ἐδῶ τοῦ Μουλτάτουλη μὲ τὸν Νίτσε. Καὶ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος εἶσαν κατὰ τῆς σημερινῆς ἠθικῆς ποὺ κατὰ συνήθειαν τὴν δέχεται ἡ κοινωνία, τὴν κάνει νόμον, καὶ τὸν νόμον αὐτὸν τὸν δεικνύει ὅσο θέλει, ὅσον ποὺ ἔρχονται ἄλλες συνήθειαι καὶ τὸν ἀναποδογυρίζουσιν. Ἐδῶ εἶναι τὸ χτύπημα τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Κακοῦ, ὅπως τὰ πολεμᾷ ὁ Νίτσε, καὶ ἐδῶ βρίσκεται τὸ ἀκατανόητον ἐπάθος τῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τὸ ὅποιον πρέπει νὰ μὲν ἀνεπηρέαστος ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ὁ Μουλτάτουλη φωνάζει ἐδῶ μὲ ὅλη τὴν δύναμιν καὶ ἀποδείχνει μάλιστα, πῶς ἡ ἠθικὴ αὐτῆ, ποὺ κανένα ἄλλο σκοπὸν δὲν ἔχει πρὸς μὴ ἰδιότητος ἀνοήτου, ἔφερε εἰς τὸν κόσμον ἀτέλειωτες λύπης καὶ δυστυχίας. Τὸ ἴδιον εἶπε ὁ Νίτσε γιὰ τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν, ποὺ φοβερίζει τὸν ἄνθρωπον καὶ γιὰ τὰ μετὰ θάνατον, ὅς νὰ μὴ τὸν ἔφταναν οἱ λύπης καὶ οἱ στενοχώριαι ποὺ τοῦ κάνουν τὴ ζωὴν πολλὰς φορὰς ἀνυπόφορον, μ' ὅλας τίς θυσίας τοῦ μπροστὰ στο Μολῶχ.

Περὶ τῆς ἀξίας τῆς ἠθικῆς, ἐστὶ στενὴ σημασία της, καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπὸ τῆν ὁποία βγαίνει. μᾶς λέει ὁ Μουλτάτουλη τοὺς στοχασμούς του ὅ ἕνα ἀπὸ τοὺς πρώτους τόμους τοῦ ἔργου του. Καὶ ἀναφέρει μὲ χαριτωμένον τρόπο ἕνα παραμῦθον ποὺ μπορεῖ νὰ

τῶς κανεῖς σ' ὅλους τοὺς τόπους καὶ σ' ὅλους τοὺς λαούς. «Οἱ Σαμογιᾶτες, λέει, ἔχουσιν μιὰ συνήθειαν ν' ἀλειφῶνται ἀπὸ τὴν κορφήν ὡς εἰς τὰ νύχια μ' ἕνα εἶδος τσαγκὸ ξύγκου. Ἄνας νέος Σαμογιᾶτης δὲν ἀλειφόταν οὔτε μὲ τὸ ξύγκον αὐτὸ, οὔτε μὲ τίποτα ἄλλο τέτοιον.

— Ἐλα δὴ, τοῦ λέει μιὰ μέρα ἕνας Σαμογιᾶτης σοφός, εὖ δὲν ἀκολουθᾷς τὰ ἔθιμά μας, δὲν ἔχεις ἠθικὴν... εἶσαι ἀνήθικος.»

Ὁ νέος ἔμεινε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα γι αὐτὸ ποῦ τοῦ εἶπε μὲ καλὸν τρόπον ὁ σοφός, μὰ κοίταζε κατὸπρὸς τὴ δουλειὰν του, νὰ πιάνῃ δηλαδὴ φώκιαι ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι συντοπίτες του. Μὰ φρίσκει ὅτι ὁ νέος Σαμογιᾶτης δὲν ἔμεινε γιὰ πολὺν καιρὸν ἥτυχος τοῦ ἐπαιρναν τίς φώκιαι, οἱ σοφοὶ φρίσκει, καὶ τίς εἶδαν σ' ἐκείνους ποὺ φυσικὰ ἐβρωμοῦσαν ἀπὸ ξύγκον. Κι ἀφοῦ ἔζησε κάμποσον καιρὸν χωρὶς ν' ἀλειφῆται, καὶ ἔβλεπε νὰ τὸν κακομεταχειρίζονται οἱ ἄλλοι τόσο, ἀποφάσισε τέλος πάντων καὶ αὐτὸς νὰ πλένεται μὲ νερὸ τῆς Κολώνιας. Τῆς μυρουδιάς ὅμως αὐτῆ δὲν ἤμπορούσε νὰ ὑποφέρῃ κανένας Σαμογιᾶτης.

«— Αὐτὸ εἶναι ἐναντίον τῆς συνήθειας ποὺ ἔχουμε, ἔλεγεν ὁ σοφός τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, αὐτὸ εἶναι ἀνήθικον. Ἐλάτε νὰ τοῦ πάρουμε τίς φώκιαι, καὶ νὰ τοῦ τις ἐβροῦμε καὶ ὅλας. Tout comme chez nous.

Τί βγαίνει τώρα ἀπ' αὐτὸ τὸ παραμῦθον; Τὸ διδάγμα εἶναι μεγάλο καὶ ὑψηλὸν καὶ σ' αὐτὸ στηρίζεται, μπορεῖ νὰ εἴπη κανεῖς, ὅλη ἡ φιλοσοφία τοῦ Multatuli: Νὰ μὴ σὲ μέλει καθόλου ποῖα ἠθικὴ ἔχει καθιερωθῆ ἡ Χιλιχορονική συνήθεια, ἀλλὰ τὰ κοιτάζεις ἂν ἡ ἠθικὴ συμβιβάζεται μὲ τὸ ὑψιστὸν κριτήριον, μὲ τὴν Φύσιν, καὶ ἂν καταλῆς πῶς εἶναι ἀφύσικη, ἀντίθετος δηλαδὴ πρὸς τὴ φύσιν, τότε ρίξου τῆς μὲ τὸ σπαθί. Καὶ εἶναι ἀφύσικη, καὶ γι αὐτὸ ἀνήθικη ἡ ἠθικὴ ὅταν λόγου χάριν γίνηται αὐστηροτέρα γιὰ τὴν ἀρετὴν τῶν γυναικῶν σας, καὶ πάλιν τὴ δύναμιν τοῦ νόμου. Ἀφύσικον εἶναι καὶ γι αὐτὸ ἀνήθικον, ὅταν ἐσεῖς ἀντὶ νὰ γυμνάσετε τὰ παιδιὰ σας νὰ συνειθίζουσιν εἰς τὴν ἐλεύθερον συζήτησιν, τὰ τρέφετε μὲ τὴν πίστιν σὲ ἀξιώματα, καὶ ἀντὶ νὰ τὰ μαθαίνετε νὰ σπουδάζουσιν μέσα εἰς τὸ ἀνοιχτὸν βιβλίον τῆς Φύσεως, προτιμάτε νὰ τὰ βασανίζετε εἰς τὴν σχολαίαν μὲ τὸ τί φρονεῖ γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ὁ κ. Β'.

Ἐπίσης ἀφύσικον εἶναι καὶ ὅταν ἀνατρέφετε τὰ κορίτσια σας σὲ μιὰ λαθαιμένη ἔννοιαν τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅταν μαθαίνετε τὰ παιδιὰ σας ὅτι πρέπει νὰ

Χαρούμενοι καὶ γελαστοὶ κ' οἱ δύο τους), Περὶστερούλα μου, δὴ εἶσαι; (Τρέχει νὰ τὴν ἀρπάξῃ εἰς τὴν ἀγκαλίαν του, μὰ ἡ Χάρη ἀπλώνει τὰ χέρια της καὶ τὸν ἐμποδίζει).

Ἡ ΕΛΕΝΙΤΣΑ. Σόχασε, θεε!

Ὁ ΑΝΤΡΕΑΣ (γελώντας). Νὰ συχῶμαι; Νὰ στὰ κἄνε: καὶ εἶνα, παλιοκορίτσι, μεθαύριο τὰ ἴδια νά-ζια ὁ Κωστής σου καὶ βλέπουμε ἂ θὰ μπορέσεις νὰ συχᾶσαι!.. Χάρη μου, ἕνα φιλάει... Ἔνα μοναχά... Ἡ ΧΑΡΗ (μ' ἀηδία). Πήγαινε ἀπὸ δὴ!

Ὁ ΑΝΤΡΕΑΣ. Νὰ πάω, μὰ νὰρθεῖς καὶ σὺ μαζί μου!

Ἡ κ. ΜΑΥΡΗ. Νὰρθεῖ βέβαια! Οἱ νοικοκυράδες δὲν ἀφήνουν εἶται τοὺς ἀνδρες τους...

Ὁ ΑΝΤΡΕΑΣ (συμπληρώνοντας). καὶ πᾶνε καὶ κοιμούνται μὲ τίς φιλενάδες τους. Ὅσον τὴν μαλώσω γὰρ τὴν κ. Μαρίκα ποὺ σὲ κράτησε μιὰ ὀλάκερη νύχτα σπιτι τῆς χωρὶς νὰ μὲ εἰδοποιήσῃ...

Ἡ ΧΑΡΗ. Τὴ Μαρίκα; (σηκώνεται καὶ τὸν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ χέρι). Ἐλα δὴ μιὰ στιγμὴ! (τόνε τραβαίει παράμερα καὶ τοῦ λέει σιγανά, μὰ μὲ πείσμα). Ἐβρεῖς ποὺ κοιμήθηκε χτὶς βράδι;

Ὁ ΑΝΤΡΕΑΣ. Πῶς δὲν ξέρω; Μοῦ τὸ εἶπε ἡ ἀδερφή μου. Κοιμήθηκες εἰς τῆς Μαρίκας...

Ἡ ΧΑΡΗ. Ὁχι! Τὴν γέλασα! Κοιμήθηκε δὴ μὲσα... στοῦ Λάμπρου τὴν κρεβατοκάμαρα...

Ὁ ΑΝΤΡΕΑΣ. Στοῦ Λάμπρου;

Ἡ ΧΑΡΗ. Ναι! Στοῦ Λάμπρου! Σοῦ κακοφαινεταί;

Ὁ ΑΝΤΡΕΑΣ. Νὰ μὲ κακοφανεῖ; Καὶ γιὰτί νὰ μὲ κακοφανεῖ; Τόσον τὸ καλὺτερον...

Ἡ ΧΑΡΗ (μ' ἀηδία). Τόσον τὸ καλὺτερον;

Ὁ ΑΝΤΡΕΑΣ. Ναι! Τόσον τὸ καλὺτερον! Ἡ Μαρίκα εἶναι δική σου φιλενάδα καὶ νὰ μὲ καλοφαινεῖς δὲν τὴν πολυχωροῦν. Μὰ ὁ Λάμπρος εἶναι καὶ δικὸς μου φίλος...

Ἡ ΧΑΡΗ. Θε μου! Θε μου! Μὰ κοιμήθηκε καὶ ὁ Λάμπρος, χτὶνος, δὴ μὲσα.

Ὁ ΑΝΤΡΕΑΣ. Περὶφρημα! Καὶ τ' ἤθελες; Νὰ ρῆσαι τὸ σπιτι τούτου καὶ νὰ τρέχεις εἰς τὴν ξενοδοχεῖαν ὁ ἄνθρωπος; (δυνατὰ). Ἄκουσε, Ἀσπασία! Ἐβρεῖς ποὺ κοιμήθηκε χτὶς βράδι ἡ Χάρη;

ΧΑΡΗ (βουλώνοντας τὸ στόμα του μὲ τὸ χέρι της). Μὰ τῆς τὸ εἶπα! Κοιμήθηκε εἰς τῆς Μαρίκας! (Κεῖνη τὴ στιγμὴ φάνηκε ὁ Λάμπρος. Βλέποντας τὸν Ἀντρέα καὶ τοὺς ἄλλους, χαιροῦται καὶ στέκει σιωπῶν ἐπὶ τὴν πόρταν, στανθρόνοντας τὰ χέρια. Μόλις πρὸς ἀντιμέτωπος ὁ Ἀντρέας, τρέχει χαρούμενος σιωπῶν καὶ τοῦ σφιγγεῖ φιλικὰ τὸ χέρι).

Ὁ ΑΝΤΡΕΑΣ (σιγά). Σ' εὐχαριστῶ, Λάμπρο, ποὺ φιλοξένησες τὴν γυναῖκα μου.

Ὁ ΛΑΜΠΡΟΣ (πρηχρὰ). Φιλοξένησα καὶ τὴν τιμὴν μου μαζί της. (σὴν κ. Μαυρῆ). Αἰ, τὰ αποφασίσαστε;

Ἡ κ. ΜΑΥΡΗ. Ναι! Νὰ γίνῃ καὶ ὁ θεὸς βοθητός!

Ὁ ΛΑΜΠΡΟΣ (χαρούμενος). Τώρα, μάλιστα! Ἐλα νὰ σὲ φιλήσω, Ἐλενίτσα μου!

Ἡ ΕΛΕΝΙΤΣΑ (τρέχοντας πρὸς τὴν ἀνοιχτὴν ἀγκαλίαν του). Καὶ ἡ Ἁγία Τριάδα σας;

Ὁ ΛΑΜΠΡΟΣ (γελαστό). Τὴν θυμῆθης, χρυσὸ μου παιδί; Μένει πάντα εἰς τὴν θέση της...

Ἡ ΧΑΡΗ (ποῦ ἀκούει τὰ τελευταῖα λόγια). Μὰ τὸν ἀγγελὸν ποὺ δὲν ἔχει ὄνομα;

Ὁ ΛΑΜΠΡΟΣ (σοβαρὰ). Βαπτίστηκε καὶ αὐτὸς τώρα καὶ λέγεται Ἐλενίτσα!

Ὁ ΑΝΤΡΕΑΣ. Τί μιλάτε γιὰ βαπτίσιαι; Ἐδῶ γάμο ἐτοιμάζουμε...

Ὁ ΛΑΜΠΡΟΣ (γελαστό). Βαπτίσιαι! Βαπτίσιαι! Πρέπει νὰ βαπτίσουμε τοὺς ψευτοέλληνες καὶ νὰ τοὺς κάνουμε Ρωμίους. Νὰ κ' ἡ νουνά σου, Ἀντρέα! (δείχνει τὴν Χάρη).

Ἡ ΧΑΡΗ (σὰ θυμωμένη). Τέτιον δῶρον χρισμῆς σας!

Ὁ ΑΝΤΡΕΑΣ. Μὴ θυμῶνεις, Χάρη μου! Χαι-

σας σέβονται ἐνῶ ἐσεὶς μὲ τὴν ἀγάπην τοῦ τοῦ; δεῖχνεται δὲν εἶσατε ἀξιοὶ γιὰ μιὰ τέτοια ὑπόληψιν τοῦ ζητᾶτε.

Μὲ τὴν ἴδια τσεκουράτη λογικὴ τοῦ Μουλτά- τουλη πόσα ἀφύσικα καὶ γι' αὐτὸ ἀνήθικα δὲν θὰ μπορούσε νὰ δεῖξῃ κανεὶς καὶ στὸν ταπο μας; Ἄπ' θλα ὁμως τὸ πειὸ ἀφύσικον καὶ τὸ πιὸ ἀνήθικον εἶναι καὶ θὰ εἶναι στὸν αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἐκεῖνο ποῦ ἐπι- μένουν νὰ διδάσκουν στὸ Ἔθνος οἱ δασκάλου, ὅτι δηλαδὴ γλῶσσα ἔθνικὴ εἶνε μοναχὰ ἡ καθαρῶσεσά τους, καὶ ὅτι ἑλληνικὸ εἶνε μόνον ἐκεῖνο ποῦ δένεται μὲ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα! Γιατί βλέπετε, οἱ δασκάλου- δε νοιώθουν τί θὰ εἴπῃ ζωὴ καὶ ἀλήθεια, ἀλλὰ ζέ- ρουν μόνον τί θὰ τοὺς καλαναρχίση ἡ συνήθεια.

Ἐμεῖς βέβαια σήμερα ἔχομε κάπως ἀπὸ και- ρὸ συνειθισί με τέτοιες ριζικές ἰδέες ποῦ ἐκήρυξεν ὁ Μουλτάτουλη, μὰ γιὰ σκεπθῆτε τί ἐντύπωσιν θὰ ἔκαμαν τὰ λόγια τοῦ στὴν Ὀλλανδία τοῦ 60, σ' ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ποῦ τῆς παλαιᾶς μόδας τὰ ἡθι- κά βιβλία, ὅπως λέγει ὁ Φρεϊδ—ἐφόσοντο ἐπάνω- σ' ὅλα τ' ἀναγνωστήρια καὶ σ' ὅλες τις βιβλιοθε- κές.

Ἡ ἰδέα ποῦ εἶχεν ὁ Multatuli γιὰ τὸν κόσμον συμφωνεῖ μὲ τὴ σύγχρονον Φυσιολογία. Ἐνα μόνον μυστήριον ὑπάρχει: Τὸ εἶναι. Ὅλα τ' ἄλλα εἶναι ἰδιότητες ἰδικές του.

Γνώσια θρησκεία τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ Multatuli, εἶναι ἡ ἀνεμπόδιστη καὶ χωρὶς καμμιὰ πρόληψιν ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας. Γι' αὐτὴ πρέ- πει νὰ θάνουμε ὅλα τὰ δυνατὰ μας. Καὶ αὐτὴ μας ἡ προσπάθεια θᾶξη γιὰ τελικὸ σκοπὸ τὴν ἀθόλωτη γαλήνη τῆς ψυχῆς. Μὰ ὡς ποῦ νὰ φτάσουμε σ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ ἀξίζει νὰ πολεμοῦμε κάθε πρόληψιν καὶ πα- ραξενιά, κάθε ἡθικότητα ποῦ στηριζεται σ' ἐσφαλ- μένη καὶ ἀφύσικη βάση, κάθε τεμπελικὴ καὶ ἀδιαφορία, ποῦ ὄλε; αὐτὴς μαζί περισσότερο ἀπὸ τὴ μοχθηρία ἐχθρεύονται τὴν ἐλευθερὴ σκέψιν καὶ τὴν εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου.

(Βιέννη)

ΛΑΜΠΡΟΣ ΑΣΤΕΡΗΣ

ρατάδες εἶναι. Δὲν τότε ξέρεις τὸ Λάμπρο; Δὲν τόχει γιὰ τίποτα νὰρχινήσει νὰ μᾶς μιλάει πάλι γιὰ πεθαμένους...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Γιὰ πεθαμένους; Καλὰ λέτε... Ἀξίζει νὰ μιλάει κανένας ὀλοένα γι' αὐτούς...

Η κ. ΜΑΥΡΗ. Ὅσο τοῦλάχιστο μένει ἀχτι- στος ὁ Βενετσιάνικος πύργος...

Ο ΑΝΤΡΕΑΣ. Κι ὅσο δὲ γκρεμίζεται ὁ Παρθε- νώνας ποῦ σας κάθησε στὸ στομάχι...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Οὔτε ὁ Βενετσιάνικος πύργος μᾶς χρειάζεται, οὔτε ὁ Παρθενώνας. Ἄλλο μᾶς χρειάζεται καὶ γι' αὐτὸ δουλεύουμε. Ἀντιπρὸ στὴν Ἄκρόπολη, σὲ μέρος παρθένο ἀπὸ τὴν ἱστορία, χτι- ζομε τὸν Ῥωμαϊκὸ δρακοντόπυργο ἐμεῖς. Ἐκεῖ μέσα θὰ κλειστοῦμε καὶ θὰ πολεμήσουμε. Ὅλ' οἱ ζωντανοὶ θάρθουνε μιὰ μέρα, μὴ σὲ νοιάζει, μαζί μας. Οἱ πεθαμένοι ἄς ταμπούρωθουνε ξανά σὲ κα- νένα ξυλένιο τειχί σμὰ στὸν Παρθενώνα τους, ὅσο νάρθει ὁ Πέρσης νὰ τοὺς κάψει.

Η ΧΑΡΗ. Ὁ Πέρσης; Ποιὸς Πέρσης;

Ο ΑΝΤΡΕΑΣ. Οἱ Πέρσαι ξανάρθανε δῶ, τώρα καὶ λίγα χρονία, μὰ γιὰ λοῦστροι...

Ο ΛΑΜΠΡΟΣ. Ὁ Πέρσης αὐτὸ τὴ φορὰ δὲ θάρθει ἀπὸ τὴν Ἀνατολή! Θάρθει ἀπὸ τὸ Βορῆα... Καὶ νὰ τος, ἔρχεται!

15 τοῦ Νοέμβρη 1904.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΙΑ

ΕΡΩΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

(Μεταφρασμένα ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Th. Bergk «Poetae Lyrici Graeci» τοῦ 1843).

7.—ΤΟΥ ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΑ

(Ἀπόσπ. 47).

Ὁσὸν χαλκίως καὶ πάλι
Ὁ Ἔρωτας μὲ μεγάλη
Μὲ χτύπησε βαριά,
Καὶ μὲς σὲ χειμωνιάτιν
Μ' ἔλουσε ρεματιά.

(Ἀπόσπ. 62).

Φέρε νερό, φέρε κρασί
Κι ἀκόμη φέρε μου, παιδί,
Στεφάνι ἀνθοπλεγμένο,
Φέρε καὶ μὲ τὸν Ἔρωτα
Στοὺς γρόθους παραβαίνω.

ΤΟΥ ΑΛΚΜΑΝΑ

(Ἀπόσπ. 44).

Κοιμούνται τὰ κατάρραχα,
Τὰ κορφοβένια, οἱ ρεματιῆς καὶ τὰ βαθιὰ λαγκάδια,
Τὰ δέντρα καὶ τὰ σερεπιτά, ποῦ θρέφει ἡ γῆ ἡ μαύρη,
Καὶ τὰ βουνόθρεφτα θεριά, τῶν μελισσῶν τὰ σμάρια,
Μὲς στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας τῆς γαλανῆς τὰ ψάρια.
Τῶν τρανοφτέρουγων ὄρνιωνε κοιμούνται τὰ κοπάδια.

ΤΟΥ ΑΛΚΑΙΟΥ

ΠΟΔΕΜΙΚΑ

(Ἀπόσπ. 15).

Ἄπ' τὸ χαλκὸ λαμποκοπάει τὸ τρανὸ σπῆτι κ' εἶναι
Γιὰ χάριν τοῦ Ἄρη δι' ἡ σκεπὴ ὁμοφροστολισμένη
Μ' ἄστροφτεροὺς περικεφαλαίτες, καὶ ἀπὸ ψηλὰ προσ-

[τρέφουσι]

Κάτου ἀλογόφουντες λευκῆς, στολίδια ποῦ τὰ φέροντι
Παληκαριῶνε κεφαλῆς καὶ γύρω σὲ παλούκια
Μημητὰ ὀρθοστέκον χαλκίνα καὶ λαμπερὰ τουζλούκια,
Ὅπου εἶναι γιὰ τίς δυνατὲς σάϊτες φυλαχτάρι,
Καὶ οὐδεοπονηκίμια δετὰ μὲ νιὸ λινάρι.
Καὶ κάτου τὰ βαθουλωτὰ ριγμένα εἶναι σκουτάρια
Καὶ δίπλα Χαλκιδεῖκα ἰσοπαδιὰ καὶ ἀναξωστάρια
Πολλὰ σιμά τους καὶ πιὸ καὶ φορέματα πολέμου.
Αὐτὰ δὲ μοῦναι βολετὶ νὰ τὰ ξεχνῶ ποτέ μου,
Γιατὶ πάντα προσέμησα τὰ ἔργα τοῦ πολέμου.

(Ἀπόσπ. 22).

Δὲν εἶν' τῆς πολιτείας φυλαχτάρια

Τῶν κἀστρων οἱ καλοχτισμένες πέτρες

Παρὰ τὰ πολεμάρχα παληκάρια.

ΤΗΣ ΣΑΦΩΣ

(Ἀπόσπ. 3).

Ἡ ἀχιδοβόλη θωριά τῶν ἄστρον σβίνει

Τρυγῶν ἀπ' τὸμορφο φεγγάρι,

Ὅταν ὀλόγιμο κάτω στῆς γῆς μὲ χάριν

Τὸ φῶς του τᾶσημένο χύνει.

(Ἀπόσπ. 4).

Γύρω νερὸ ἀγριαμένο καὶ ὀροσάτο

Μέσ' ἀπὸ τῆς μηλιζ τοὺς κλώνους κελαϊδάει

Κι ὅταν τὰ φύλλα σιοῦνται, πρὸς τὰ κάτω

Τραγοῦδι πρόσχαρο κυλάει.

(Ἀπόσπ. 73).

ΣΕ ΓΥΝΑΙΚΑ ΑΠΑΙΣΕΥΤΗ

Καὶ θὲ νὰ κοιτῆσαι θαμμένη

Καὶ θύμησιν πιδὲ θὰ μένη

Καμιά στὰ ἕστερα ἀπὸ σένα,
Γιατὶ τὰ ρόδα τὰ κομμένα
Ἄπ' τὴν Πιερία δὲν κατέχεις
Μὰ ἄγνωρη καὶ στὴ χώρα τοῦ Ἄδῃ
Πετώντας δῶ καὶ καὶ θὰ τρέχης
Μ' ἀδόξαστους νεκροὺς ὀμάδι.

ΤΟΥ ΣΙΜΩΝΙΔΗ

(Ἀπόσπ. 44).

Ο ΘΡΗΝΟΣ ΤΗΣ ΔΑΝΑΗΣ

Ὅταν μέσα σιῶριόπλουμο τὸ σεντουκάκι ὁ ἀγέρας
Κ' ἡ ταραγμένη θάλασσα τὴν κύλιαν μὲ τρόμο,
Ἄπείλισμένη ξέσκιζε τᾶβροχτα μάγουλά της
Καὶ τὸν Περσέα της ἔσφιγγε γλυκὰ στὴν ἀγκαλιά της.
Κ' εἶπε· ὦ παιδί μου τί καημῶς μοῦ σφίγγει τὴν
(ψυχὴ μου.
Μὰ ἐσὺ κλεῖς τὰ ματάκια σου καὶ ἀνέγνωιστο κοι-
(μῶσαι

Ὅσων μωρὸ μὲς σ' ἄχαρη καὶ χαλκοκαρφωμένη
Κάμαρα, ξάφου ξαπλώθηκαν μὲς σὲ σκοτιάδι πῖσσα
Κι ἂν ἔαπο πάνω ἀπ' τὰ στεγνὰ καὶ τὰ πυκνὰ μαλ-
(λιά σου
Περναεῖ τὸ κῆμα καὶ ἂ βογγᾷ ὁ ἀγέρας, δὲ σὲ νοιάζει
Κοιτάμενο μὲς σ' ἄλιον μικρὸ πανωφοράκι,
Γλυκὸ μου προσωπάκι.

Ὅμως ἂν σοῦ ἦταν τρομερὸ αὐτὸ ποῦ ἀλήθεια εἶν'
(τρέμος
Θὰ στήλωνες στὰ λόγια μου τὸ τρυφερὸ σου αὐτάκι.
Μὰ σὲ προστάζω, ἀγέροι μου, κοιμήσου καὶ ἂς κοιμᾶται
Τὸ πέλαο καὶ τᾶμέτροντο κακὸ μας ἂς κοιμᾶται.
Κι ἄμποτε ἡ τύχη ἀπὸ τὰ ἐσέ, πατέρα Δία, ν' ἀλλάξῃ
Κι ἂν ξεστομίζω ἀπόκοτο λόγο, συμπαθήσέ με
Γιὰ χάριν τοῦ παιδιοῦ μας.

Ἄλεξάντριαι

ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Στέφανον Ραμᾶ : «ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΙ-
ΝΟΥΡΓΙΑ». Μὲ χρὰ εἶδαμε τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ραμᾶ,
τὸ καινὸ βιβλίον του, τὸ γεμάτον ἀλήθεια καὶ
παρατήρησιν—μιὰ πιστὴ εἰκόνα τῆς σημερινῆς κα-
κομοιῆς μας, μιὰ χρημικὴ ἀνάλυσις, μπορεῖ νὰ πεῖ
κανεὶς, τῆς ἀμικλώσεως μας. Μερικὰ κεφάλαια
ἀπὸ τὸ βιβλίον ἔχουνε δημοσιευθεῖ στὸ «Νουμᾶ»,
ὅστε οἱ ἀναγνώστες μᾶς ξέροντες γιὰ ποῦ βιβλίον τοῦς
μιλάμε καὶ ποῦ βιβλίον τοῦς συσταίνουμε. Ἴσως με-
ρικοὶ, διαβάζοντας τὸ βιβλίον, νὰ ποῦνε πὼς ὁ κ.
Ραμᾶς ἀπλώνεται πολὺ καὶ πνίγει σὲ πολλὰ λογικὰ
ἔμορφες ἰδέες καὶ δυνατὲς ἀλήθειες, ποῦ συντομώ-
τερα γραμμένες θᾶπαρναν περισσότερὴ δύναμιν καὶ
θὰ κάνανε στὸν ἀναγνώστη βελήτερον ἐντύπωσιν.
Πρέπει ὁμως οἱ κύριοι αὐτοὶ νὰ λογαριάσουνε πὼς ὁ
συγγραφεὴς δὲ θέλησε νὰ δογματίσει, ἀλλὰ νὰ ἀναλύσει
καὶ στὴν ἀνάλυσιν εἶναι ἀπαραίτητα τὰ πολλὰ λό-
για.

Ὅποιος διαβάζει τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ραμᾶ γιὰ νὰ
τὸ νοιώσει, ἢ καλύτερα, γιὰ νὰ πιστέψῃ πὼς ὅσα
γράφει τὰ κίστάνεται καὶ δὲν τὰ γράφει μόνο γιὰ
νὰ τὰ γράφει, ὅπως ἄλλοι πολλοὶ, πρέπει νὰ λογαριά-
σει πὼς ὁ κ. Ραμᾶς δὲν εἶναι ἀνθρώπος μόνο γιὰ λό-
για, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἔργα· γιατί δικὸ του ἔργο εἶναι
κ' ἡ Ἑταιρεία «ἡ Ἐθνικὴ γλῶσσικ», καταδικὸ του,
καὶ μπορεῖ νὰ περηφανεύεται γι' αὐτό. Ὁ κ. Ραμᾶς
τῆνε πρωτοσκέφτηκε, αὐτὸς ἔβαλε τὰ δυνατὰ του
νὰ τῆνε πραγματοποιήσῃ, αὐτὸς διέλεξε τόσο σοφὰ
κείνους ποῦ θὰ τῆνε διεκθύνουνε, καὶ αὐτὸς, χωρὶς νὰ
λάβει κανένα ἀξίωμα μέσα στὴν ἐταιρεία, ἀπὸ με-

γάλη του μετριοφροσύνη, είναι σήμερα ή ψυχή της εταιρίας, ή άόρατη, για τους πολλούς, δύναμη που διευθύνει τόσο άρμονικά το έθνικώτατο αυτό σωματείο.

Νά τήνε λέμε την αλήθεια. Αυτό μάς διδάσκει, και μέσα στο σοφό βιβλίο του δ κ. Ραμξς. Γι' αυτό, κι αν πειραχτεί λίγο ή μετριοφροσύνη του σήμερα, με όσα γράφουμε για την έθνική δράση του δε μάς νοιάζει.

Για τή γλώσσα του βιβλίου του μπορεί κανείς να πει πώς δεν είναι καθρη δημοτική, ούτε πάλι καθαρεύουσα, ούτε και μέση ή μισή γλώσσα. Είναι δική του γλώσσα, είναι γλώσσα του κ. Ραμξς, ή σωστότερο, γλώσσα δημοτική με χιλιοχασμένη από τον καταραμένο σχολαστικισμό, που τόσο άλύπητα ό ίδιος τότε τκλιαρίζει. Αντιγράφουμε μία πρόταση από το βιβλίο τον για να δείτε : «Ίσως έπρεπε να το πούμε ότι ή ύλοφροσύνη δε θα παίρνει, αν ό σχολαστικισμός δεν επέτρεπε τον σχηματισμό της σημερινής προνομιούχου τάξεως.» Ο κ. Ραμξς γράφοντας : τάξη δεν τ'όχει τίποτα παρακάτω να πει : τάξεως και γράφοντας για καπάντα του πολίτη, σου χώνει μέσα και μια αὐτολατρείαν με ζημιὰ της άλληλεγγύης, που σε κάνει και ξαφνιαζέσαι.

Είναι ελάττωμα του συγγραφέα αυτό ; Το κάνει από αδυναμία ή από ιδιοτροπία ; Άλλοίμονο ! Στη γλώσσα του κ. Ραμξς θα δείτε ίσια ίσια το μεγάλο κακό που κανε ό σχολαστικισμός στην πατρίδα μας, αφού κατάφερε ένα Ρουμελιώτη να τότε κάνει να κηρύχνει την Άλήθεια με μπερδεμένη γλώσσα κι όχι με αληθινή.

* *

Άγγελου Τανάγρα: «ΣΠΟΓΓΑΛΙΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ». Ναυτικός κι ό κ. Τανάγρας, όπως κι ό κ. Ραμξς, και συνεργάτης μας άλλότες, αφού ό κ. Τανάγρας στην αρχή αρχή που δεχόμαστε και συνεργάτες στην καθαρεύουσα, είχε αρχινήσει να δημοσιεύει στο «Νουμξ» ένα τρυφερό δήγημά του, τον «Άραβώνα της θαλάσσης».

Τό βιβλίο τό διαβάσαμε και λυπηθήκαμε κατάκαρδα που ό καλός μας φίλος πήγε κ' έχυσε τόση ζωή και τόσο αίσθημα στο νεροχύτη της καθαρεύουσας. Όπου μιλάνε οι άνθρωποι, μιλάνε ζωντανά κι αληθινά, κι όπου μιλάει ό συγγραφέας, αρχίζοντας από τον τίτλο του βιβλίου, μιλάει ψεύτικα και ψόφια. Και για να δείτε, όρίστε ένα κομμάτι από την αρχή του ΙΔ' κεφαλαίου :

«— Μωρέ παιδιά, τί να σας πω... ήκούσθη ή σ τ ρ η ν ή ς φωνή του Ψαριανού έν μέση της νυκτός... Φέτος έγγύτωση από ένα μεγάλο κίνδυνο... Δόξα νύχ ή Θεός!

— «Και τί έπαθες, μωρέ Καραντή; ήρώτησαν δύο τρείς φωναί.

— «Νά παντρευτώ κόντ'εχ... έγέλασεν εκείνος. Θα σας τό πω, μωρέ παιδιά, να γελάσετε...

— «Μπράβο... μπράβο... άνέκραζαν πολλαί φωναί. Έμπρός! Λέγε...

— «Τό λοιπόν, μωρέ παιδιά, ήμουν στην Ύδρα, και μία μέρα περνούσα από ένα στενό, κοντά στην Παναγιά την Μυρτιδιώτισσα... Έξαφνα ανοίγει ένα τζάμι και προβάλλει ένα κεφάλι... Εύμορφο κορίτσι, μα τό Θεό... μαύρα μαλλιά, μαύρα μάτια, άσπρα δόντια...

Κ' ή δήγηση του Καραντή τραβάει έτσι ίσια με τό τέλος, ζωντανή, αληθινή, όμορφη.

Ύστερ' αρχίζει ό συγγραφέας—που να μ'ήν άρχιζε :

«Ό ήλιος έκλινε προς την δύσιν χρωματίζων τον όρίζοντα δι' όπαλλίνων άνταυγειών, ή δέ θάλασσα άντικατό-

περιζε γαληνιαία τό ήμερον φως, ποικίλλουσα έναλλάξ αυτό δι' άποχρώσεων πρασινωπών και τεφρολεύκων».

Ύν πει κανείς για τον κ. Ραμξς πώς γράφει τή Δημοτική με λίγη καθαρεύουσα, μπορεί να πει και για τον κ. Τανάγρα πώς γράφει την καθαρεύουσα με λίγη δημοτική. Κι αφού είναι ναυτικοί κ' οι δύο, να πού τ'α θαλασσώνουσε λίγο στη γλώσσα.

Άπό τό τελευταίο βιβλίο φαίνεται πώς ό κ. Τανάγρας θα γράψει μία μέρα περίφημα δηγήματα, φτάνει μονάχα ό Θεός να του γιατρέψει τή γλώσσα.

Α. Π. Τ.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

(ΑΙΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ κ. Δ. ΖΗΛΟΥ)

43

Φεγγάρι μ' για βατίλεψε, άστρα μου σκαπετάτε να σκοτιδιάσουν τα βουνά, να σκιάσουν τα σουκάκια, να πίνει ό νιός όπου αγαπά, ό νιός τό παληκάρι.

Κ' ή γειτονιά σαν τ'εμαθε πολύ της κακοφάνης τ'αράντα βίγλες έβαναν, σαράντα δυο νομάτοι κι απ' τις σαράντα έφεβε και πήσε στην αγάπη.

— Καλήσπερά σου, κόρη μου. — Καλό στον τον λεβέντη.

— Καλώς άνταμωθήκαμε να φ'εμε και να πιούμε και στα γλυκοχαράματα να γλυκοφιληθούμε, κι άπέκει να πλαγιάσουμε τα δυο άδερφούλα άντάμα.

— Σήκου λεβέντη μ' έφεξε και πάει ή Πούλια γιόμα και τό φεγγάρι δειλινό ; ...

— Τό φίλημα είταν γλυκό, γλυκό είταν σαν τό μέλι, γλυκό είταν σαν τό ζάχαρι ...

44

Με τ'Αμπελάκια, μάτια μου, άνύπαντρος μ'ήν πάνεις, είναι κορίτσια όμορφα, πολύ μπινιτισμένα, τον ξενον όνουν ωλήμα, τον άντρα τους φαρμάκι.

45

Τό μονοπάτι μέγαζε σε μία παλιοκλησίτσα, εκεί είταν μνήματα πολλά να πα λεβεντάδες, είταν κι ένα παλιόμνημα, δεν τό είδα και τό πάσσα κι άφτός πό μέσα βόγκητε και βαραναστενάζει :

— Άν είναι νιός ως με πατεί, χαλάλι νάν τό γένει κι αν είναι κίνας γέροντας χαράμι νάν τό γένει.

46

— Μηλιά μ κι απ' είσαι στο γκρεμό τό μήλα φορτωμένη τα μήλα σου λιμπέβομαι και τό γκρεμό σ' φοβούμαι.

— Σαν τό φοβάσαι τό γκρεμό έλα πτό μονοπάτι

Τό μονοπάτι μέγαλε σε μιάν παλιοκλησίτσα, βρισκω καινούργια μνήματα, παλιά ξεπαρτιασμένα, βρισκω κι ένα παλιόμνημα, δεν τό είδα και τό πάσσα κι άφτό πό μέσα βόγκησε κι άφτό πό μέσα λέγει :

— Ποιός είναι άφτός που με πατεί άπάνου στο κεφάλι ;

— Άν είναι νιός που με πατεί χαλάλι νάν τό γένει, αν είναι κίνας γέροντας χαράμι νάν τό γένει.

47

Άχ μωρή γλυκό μου μήλο και νεράντζι μου γραμμένο, να σε ξεχειμάσω θέλω, να σε στήσω κρύα βρύση νάρχουνται οι ώμορφες να πλένουν τα κορίτσια να λεφ- [καινουν.

Ήρθεν ή μία, ήρθεν κ' ή άλλη, ήρθε κι όρφανό κορίτσι κι έλαμψε κι άφτό κ' ή βρύση, μαρμαρένιο κυπαρίσι. Στέκει ή βρύση και ρωτάει :— Άχ μωρή όρφανό κορίτσι και νεράντζι μου γραμμένο, που τή βρήκες τέτσια λάμψη; Έλαμψες και σύ κ' ή βρύση, μαρμαρένιο κυπαρίσι.

— Παραμόνεψα τον ήλιο σα του πάει και βραδέσει και τον έκλεψα τα κάλια κι έλαμψα κ' ή βρύση.

48

Με είπαν τήγδόνια, τα πουλιά και τ'αγρια χελιδόνια, με είπαν ποτές δεν άρωστώ ποτές και δεν πεθαίνω.

Ήρθε καιρός κι άρρώστησα και θέλω τα πεθάνω και κλειδωσα τό σπίτι μου και σφάλησα τις πόρτες και παίρνω τ'αργυρά κλειδιά στον άργυρό τον τσέπη κ' ή μάνα μου μ'άρδιαιζε γύρο στη γειτονιά της :

— Τάχα πού πάει τό παιδί μ' τάχα πού πάει ή κόρη μ' με κλειδωσεν τό σπίτι μου, με σφάλησεν την πόρτα, με πήρε τ'αργυρά κλειδιά στον άργυρό τον τσέπη.

— Σεντουάκι μ' κλειδωμένο και βροιά βαλαντωμένο !

— Άνοιξε με κ' έμπα μέσα να με ιδεις τό πώς κοιμούμαι με τα χέρια σταβρωμένα, με τα μάτια σφαλισμένα, Με τό κερί γιομάτιζα, με τό κερί δειπνούσα και με τον μάβρο κορνιαχτό...

— Νάφτην τή νιά που σε σεσελα καλά να ξεμερώσεις, στην ώρα νάν τό γιόμα της, στην ώρα ό δειλινός της κι όντας δειπνούν οι άρχοντοι να τς στρώνεις να κοιμάται

49

Κατακαμένη μου καρδιά και πικραμένα χείλια !

Έκει με κάνεις και γελώ, εκεί με βαλαντώνεις σαν είναι πό τό Θεό γραφτό, γραφτό νάν τό περάσω, κι αν είναι πό τις μαγισσες που ξέρουν και μαγέβουν, μαγέβουν τα καλά παιδιά και τα καλά κορίτσια, με μάγεψαν και με τό νιό, και με τό παληκάρι κι αν είναι πό τή μοίρα μου νάν τήν κατηγορήσω, είταν ή μέρα βροχερή κ' ή νύχτα χιονισμένη. Κίναν δεν έχω νάν τό πω και νάν τό μολογήσω, ουδέ μάνναν ουδέ άδερφήν ουδέ και συγγενή μου.

για νάν τό πω στη γειτονιά, γελάει μετ' έμένα, για νάν τό πω στη μάβρη γής, χορτάρι δε φυτρώνει, για νάν τό πω και τον παπά, δε μάς αντιδωρίζει, για νάν τό πω ψηλό βουνό, χορτάρι δε φυτρώνει, φυτρών' τό σπειροβότανο, τό σπειρο τό χορτάρι, τό τρών τα άλάφια κι άρωστούν, τα γ'όια κι άπορρήχνουν νατ τότρωγε κ' ή μάνα μου, έμένα να μ'ήν κάνει !

— Άλοιπόν αυτά είναι τα δείγματα του έπικού σου ποιημάτου; είπε ό φίλος. Άχμ! Πολύ αξόλογο. Πρέπε να κόστισε όχι λίγο κόπο».

— Ά'Αλήθειε, κόστισε». άποκρίθηκε ό ποιητής. «Τό ποιήμ' αυτό χρειάστηκε δυο χρονώ γαρή κι άκατάπαυτη δουλειά».

— Φαίνεται, και δεν τό λές του λόγου σου. Δυο χρόνια γράψιμο και ξαναγράψιμο».

— Όχι, όχι αυτό. Μία μέρα για να γραφτεί και τον άλλον καιρό για να πουληθ'ή».

— Πώς σου φάνηκε τό καινούριο μας ντουέττο; τότε ρώτησε. — Ά'Α, είταν καινούριο ντουέττο; Κ'έγώ θάρρεψα πώς μαλλώνατε».

Έ κ ε ί ν η : «Είμαι καιρός που φαλακρώθηκε ό φίλος σου; Φαίνεται τόσο νέος!»

Έ κ ε ί ν ο ς (συμπαθητικά): «Έτσι γεννήθηκε».

Έ κ ε ί ν η (πολύ συγκινημένη): «Τό κακόμοιρο!»

— Δε σ' άκούμε να τραγουδ'ες αυτές τις μέρες, κ. Έλεντσα!»

— Ό γιατρός μου άύστηρά μου τό άπαγόρευσε».

— Και κάθεται στη γειτονιά σας ;

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα Δρ. 10.—Για το Εξωτερικό Φρ. χρ. 10
20 λεφτά το φύλλο δεφτά 20

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στα κίθσκια της Πλατείας Συντάγματος, Ομόνοιας, Υπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τριχοδρόμου (Οφθαλματρείο) Σταθμού Υπογείου Σιδηροδρόμου (Ομόνοια) στο καπνοπωλείο Σαρρή Πλατεία Στουρνάρα, Εξάρχεια, στο βιβλιοπωλείο «Εστίας» Γ. Κολάρου.

Η συνδρομή πλεονέκτημα είναι ενός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΚΑΙ

ΠΡΑΜΑΤΑ

Ο ΔΕΚΑΤΟΣ

για τον Ντεληγιαννικό συνδυασμό δε βροθήκε απόμα—Πέμπτη πρωί γράφουμε — και θαρρήσει λένε να βροθεί. Να το αποκαίω ζήτημα που συζητεί σήμερα όλη την Ελλάδα. Οι έννιά, πάει καλά, όπως όπως βροθήκανε; μιά ο δέκατος; Ποιος θάνα, ο ευτυχημένος αυτός που θα κλείσει τον Εθνικό συνδυασμό του μπάρμπα-μπεχλιβάνη και θα τον αφήσει να σκεφτεί με την ήσυχία του και για τάλια Εθνικά ζητήματα;

Υπόχει μιά λύση, μιά περίφημη λύση στο εθνικό αυτό ζήτημα, και καλά θα κάνει ο κ. Ντεληγιάννης να την παραδεχτεί. Αν ίσια με την ώρα δεν τα κατάφερε να βροί τον δέκατο. "Ας κλείσει λοιπόν το συνδυασμό του με τους έννιά. Τι πειράζει κι αν λείπει ένας; "Ας χαρίσει κ' έναν στους αντίθετους. "Ετσι κ' έτσι, δύσκολο θάτανε να τους βγάλει και τους δέκα. Κάλιο λοιπόν έννιά και στο χέρι, παρά δέκα και καρτέρει.

Δεν ξέρουμε αν ή λύση αυτή ταιριάζει με το πρόγραμμα του εθνικού κόμματος, γιατί υπάρχει κ' ένα τέιο πρόγραμμα, καθώς υπάρχουν προγράμματα για όλες τις μπερμπαντοδουλίες εδώ πέρα. Μά κι αν δεν ταιριάζει, από ανάγκη δε τήνε παραδεχτεί για το σφέρο του, και για το σφέρο της «δόλιας πατριδας». Είναι σκληρό κι αντιπατριωτικό αυτό που κάνει σήμερα, να μās κουράζει και να μās πεθαίνει στα πόδια με τον δέκα το του συνδυασμού του, ενώ μπορούσε αξιόλογα να τα βολέψει τα πράματα, καταπώς του λέμε, και να μās αφήσει και μās τους φτωχούς νάχουμε μονογάιο να καμαρώσουμε μεθαύριο, που σά αιμάνει ή μεγάλη ώρα της κάλπης, τον θρίαμβό του, τον κάλλινο.

ΕΛΠΙΖΟΥΜΕ

αυτές τις μέρες να πλουτιστεί σημαντικά το βδο-

μαδιτικό μας φονοπάζαρο. Οι εκλογές, βλέπετε. ζυγώνουνε κ' οι Ρωμιοί θα ζητήσουνε να εξασκήσουν όλα τα σύνταγματικά τους δικαιώματα. Ποιος άδειάζει να κοιτάζει σήμερα για δημοσία τάξη και ασφάλεια; Έπειτα, βασιλεύει αυτές τις μέρες κ' ένα είδος αστυνομική μεσοβασιλεία, αφού κ' οι αστυνομικοί λαβαίνουνε θέλα τους μέρος στον αποκριάτικο χορό που χορεύεται στους προθάλαμους των Υπουργείων και στις στήλες της «Εφημ. της Κυβερνήσεως».

Αν σκοτωθούνε και χιλιοι νομάτοι για να στερωθεί ο Ντεληγιάννης στην έξουσία, τι έχει να κάνει αυτό!

ΣΤΟ ΦΥΛΛΟ

της άλλης Κυριακής θα δημοσιεύουμε, κοντά στίλλα, και μιά σκηνή από το «Φάουστ», τον περίφημο διάλογο του Φάουστ με το Βάγγεο

Στη σκηνή αυτή, τη βαθειά και τη φιλοσοφική, μιά από τις εξοχότερες σκηνές του άθαντου έργου, φαίνεται όλη ή τέχνη του κ. Κ. Χατζόπουλου που κατάφερε να της δώσει τόση εδμορφιά και τόση ξαστεριά, και στη γλώσσα και στην έννοια, χωρίς να τήνε κατεβάσει κόμπο από το ψηλό της φιλοσοφικό επίπεδο.

Ο κ. Χατζόπουλος είχε την καλωσύνη να μās τάξει πώς έξον απ' αυτή τη σκηνή, θα μās δώσει κι άλλες σκηνές του Φάουστ, ίσως μάλιστα μās δώσει κι ολόκληρη την «Ιριγένεια» του Γκαίτε για το «Νουμά».

ΑΚΟΜΑ

επιμένουμε να συζυτούνε μερικοί για κάτι ψεύτικα τηλεγραφήματα που δημοσιέψανε τις προάλλες οι «Αθήνες» κι άλλες δυο τρεις Αθηναϊκές εφημερίδες, που κατέχουνε τη μεγάλη τέχνη να κατασκευάζουνε με τη γόμα και με το ψαλίδι ιδιαίτερα έξωτερικά τηλεγραφήματα.

Ένα πράμα τόσο κοινό, τό πήρανε στ' σοβαρά οι καλότυχοι, χωρίς να λογαριάσουνε πώς εδώ, που όλοι από τον πρωθυπουργό ίσια με τον τελευταίο χαμάλη, την ψευτιά προσκυνάνε και τήνε μεταχειρίζονταν αδιάντροπα σε κάθε τους δουλιά, δεν είναι και έγκλημα μιά φημερίδα να κατασκευάσει ψεύτικα τηλεγραφήματα για να πενταρολογήσει

ΣΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ

φυλλάδιό τους τα «Παναθήναια» ξαναδημοσιέψανε αρκετό μέρος από την κριτική μελέτη του κ. Ψυχάρη για το Σουρφή. Τα «Παναθήναια» δεν αναφέρουνε πώς ή μελέτη αυτή δημοσιεύτηκε στο «Νουμά», μ' είπανε—για να μη μās δώσουν θάρρος, φαίνεται—πώς ο κ. Ψυχάρης έδημοσίευσε κάπου έκτενη μελέτην κτλ. Το ίδιο κάνανε κι όταν πήρανε από το «Νουμά» ένα ποίημα του Λέαντρου Παλαμά. Και τότε «κάπου» το διαβάσανε και το πήρανε.

Δεν παραποινούμαστε καθόλου, ούτε βρίζουμε. Είπαμε πώς εδώ κι όμπρός θάμαστε κελιοι και θα δεχόμαστε και σθεριές. Το γράφουμε μοναχά, έτσι για να πούμε στους άναγνώστες μας και στους άναγνώστες των «Παναθηναίων», πως άμα διαβάσουν το επίρημα «κάπου» στα «Παναθήναια» να ξέρουν πώς πρόκειται για το «Νουμά», κι άμα διαβάσουν τη λέξη «άξιοπρέπεια» στο Νουμά» να ξέ-

ρουν πώς πρόκειται για τα «Παναθήναια» καθώς κι άμα διαβάσουν το επίθετο «άξιοπρεπέστατος» να ξέρουν πώς μιλάμε για τον κ. Μιχαηλίδη

Το «Άστρ» που στο φύλλο της 17 του Γενναίου ξαναδημοσιέψε το βδομαδιτικό φονοπάζαρό μας, άνάφερε το «Νουμά» ίσως, φαίνεται, γιατί ο κ. Ρέπουλης το ξέρε πώς σαν παίρνεις κάτι από μιά εφημερίδα χωρίς να την αναφέρεις, δίνεις το δικαίωμα και στον προστυχότερο λούστρο να σε πει κλέφτη.

Την άπάτηση λοιπόν στα «Παναθήναια» δεν τήνε δίνουμε μεις; τήνε δίνει το «Άστρ» κι άς τα βάλει μαζί του ο κ. άξιοπρεπέστατος.

ΜΑΣ ΣΤΑΛΘΗΚΕ

από τον Πειραιά, μέσα σε φάκελλο, μιά μούντζα καλοζουχαρισμένη, με τον τίτλο: «Νά ένα άλφα βητάριο άπ' άφορμή του διαγωνισμού του Νουμά» και με την επιγραφή: «Ίσων Νικολτόπουλος».

Τη μούντζ' αυτή θα την κορνίζουμε και θα την κρεμάσουμε στο γραφείο μας. Είναι το πρώτο άληθινό και τιμητικό παράσημο που παίρνουμε για τον άώνα μας, κ' εύχαριστούμε τον κ. Νικολτόπουλο (άληθινό όνομα, ή ψευτόνομα, άδιάφορο) που μās έδειξε για πιά μοναχά δουλιά είναι κατάλληλα μερικά Ρωμαϊκά χέρια.

ΦΟΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΟ

Άπό Πέμπτη σε Πέμπτη

Υπουργός Έσωτερικών ο κ. Θ. Π. Ντεληγιάννης
Στοιχωμοί: Άθήνα 1, Λευκάδα 1, Φίλιπ 1, Στενή (Κεραλλονιά) 1, Λεγαίνά 1, Τρίκκαλα 1.
Δαβωμοί: Άθήνα 10, Περσίας 11, Πύργος 1, Χαλκίδα 1, Σπάτα 1 (με ληστεία), Κορωπί 1, Σάμη 1, Άγιος Πέτρος 1, Καρβασαρά 2, Κρωπιά 2.
Κλεμίες: Άθήνα 20, Περσίας 0, Πύργος 2, Φάληρο 1.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Τριήκοντα—Τριάκοντα—Τριάντα

Άγαπητέ μου «Νουμά»

Σου στέλνω μιά κουβεντούλα πουδγινε στο σπίτι μου κι ά σ' άρέσει τήνε τρυπώνεις στο Νουμά, άλλω; πέτα την να κπει στο καλάθι σου.

Την ώρα πουδβάζα στο στόμα μου την πρώτη κουταλιά χτες το μεσημέρι, μπαίνει τ' άδερφάκι μου από το σχολείο του κι ή πρώτη του μιλιά ήταν να μ' άρωτησει τί τόνο βάζω στο τριάντα.

— Όξεια, του λέω.

— Δυστυχ ή, άδερφέ μου! Δεν ήξεύρεις τί κάμνεις επί τόσον! χρόνον!

— Βρέ Παναγιώτη, έλα στο νο σου, μη μ' απολιτίσεις! Τι έκανα και τόκανα λάθος;

— Τι έκανες; Άκόμη ζητείς, άθλιε; Υπόχει πλέον βάρβαρον και πλέονάστοιχειώτον από να θέτης όξειαν εις το τριάντα; Έν πρώτοις τί σημαίνει τριάντα; Λοιπόν, Άποστόλη, κοιτάζε να διορθώθης. Τριήκοντα είναι το σωστό. Έτσι τόλεγαν οι πατέρες. (!!!) Κατόπιν μετέπεσε (πώς;) εις το τριάκοντα με υπογεγραμμένη και ό χυδαϊσμός το έρριψε εις το έλεεινόν τριάντα, το έλεεινότερον με την όξειαν του! τουλάχιστον ούτε περισπωμένη!

Ο πόνος είναι τόσο που άλλως έλεγα να στά γράψω και τώρα κάτι μου φέρονει δάκρυα στα μάτια. Για τον αδερφό μου δε λυπήθηκα τόσο — να το πώ καθαρά — Θι οφχριστηθώ μάλιστα να τον ιδω μεθόβριο στη ζωή, που θα τής ζητήσει το αίμα τ' αληθινό, να τρίψει τη μούρη του με το τριήκοντα, το τριήκοντα με την υπογεγραμμένην του και το τριάντα με την τουλάχιστον περισπωμένην. — Τότε θα με θυμηθεί, κι α θελήσει να αίστανθαι τη ζωή, θα με θυμηθεί με χαρά του — καιρό πάντα θάχει, σα θέλει: σα δε θέλει λίγο με μέλει. Μά πίσω και μαζί με τ' αδέρφι μου είδα κοπάδια — κοπάδια τὰ παιδικά τὰ κακόμοιρα ριγμένα τ' ανάσκελα σε κάποια βαλτόνερα θανακτικά — σχολαστικισμού, καρτερώντας να τ' αποβουλιχτεί μια μπόρα, που δέν άργει, αλήθειας.

Πίσω και μαζί με τ' αδέρφι μου βλέπω, το βλέπω και κλαίω, άλάκαιρη την πατρίδα μου να πνίγεται, να σκάζει από την ίδια της την άσφυξία.

Ο δάσκαλος, όλος ο δάσκαλος, δε την αφήνει καν να φωνάξει βοήθεια. Τέλειος κακούργος τής πατάνει το στήθος και δε την αφήνει ν' άνασάνει.

Ός που θα πάει άφτη ή βρωμοδουλειά και γω δέν ξέρω! Μας έφαγε το Τριήκοντα!

Τριαντάρης

ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Τώρα άπ' τή νύχτα-νύχτα γεννημένη
 Ξάπ' τάγρια πάθη, άπ' τὰ χυδαία μίσση
 Ζητῶ ή ψυχὴ μέσ' στο κορμί κλεισμένη
 Λάμψη κι άγάπης κόσμους νάντικρυσση
 Και βρίσκει τὰ φτερά της ή ψυχὴ
 Στην προσευχὴ.

ΕΝΑΣ

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Δυο κριτικές σοβαρές διαβάσαμε την περασμένη βδομάδα. Τη μία στο Βολιώτικο «Τύπο» και την άλλη στην «Εστία» μας.

— Ο «Τύπος» γράφοντας για τα ποιήματα του Παλαμά λέει: «πώς τα ποιήματά του του χάνουν την εντύπωση άδαμάντων βουτηγμένων στον βούρκο. Βούρκος δε είναι ή γλώσσα και ο στίχος του κ. Παλαμά».

— Και παρακάτω: «μολονότι νομίζομεν ότι προσποιούνται και οι όλλγοι αυτοί λέγοντες ότι έννοούν τους άκατανοήτους στίχους, έν τούτοις ο κ. Παλαμάς ά δε ι κ ε ι και τον κόσμον και την πατρίδα του και τον έαυτόν του».

— Η «Εστία» μας πάλι κρίνει τον «Αρχαιολόγο» του Καρχαδίτσα... χωρίς να τότε διαβάσει. Τόνη κρίνει, μ' άλλα λόγια, δη μ ο σ τ ο γ ρ α φ ι κ ῆ .

— Γιατι έτσι κρίνουν οι δημοσιογράφοι μας. Παίρνουν το βιβλίον στα χέρια τους κοιτάζουνε πρώτα πρώτα σε ποιό τυπογραφείο είναι τυπωμένο: έπειτα διαβάζουνε δυο τρεις άράδες δώ και κεί' άρπάζουνε κανένα ζνομα από μέσα και κρίνουνε.

— Αν έκρινε άλλιώτικα ή «Εστία», αν διάβαζε δηλ. πρώτα κ' ύστερα έκρινε — δε λέμε, βλέπετε, κι αν έν νοι ο ι ω θ ε κείνο που διάβαζε — δε θα μιλούσε για τη γλώσσα του βιβλίου με τόση, άς το πούμε, στενοκεφαλιά, και να μας συμπαθεί.

— Ακόμα, αν το διάβαζε, δε θ' έλεγε πως το θέμα του βιβλίου είναι παρμένο από την Ζω ή τ ο υ β ο υ ο υ, γιατί το θέμα του «Αρχαιολόγου» είναι παρμένο από δλάκαιρη τη Ρωμαίικη ζωή, που βρίσκεται μ' άπλο-

χερικά σκορπισμένη παντού: και στα βουνά και στις πολυτείες και στα δημοσιόγραφικά γραφεία.

— Ο κ. Σενόπουλος μας έστειλε την απάντητή του στον κ. Ψυχάρη με τον τίτλο «Ο άλλος Σουρή». «Αντικριτική μελέτη».

— Την απάντησή του θα την δημοσιεύουμε στο φύλλο της άλλης Κυριακής.

— Από το ίδιο φύλλο θα αρχινήσουμε και τον «Κυκλοπια» του Εύριπίδη, μεταφρασμένο στην Δημοτική.

— Όμορφα τιτλοφοράει ή «Μεταφρύβιση» την έκλογική της στήλη. Ούτε «Πολιτική κίνηση», ούτε «Εκλογικά νέα». Τήνε λέει ξερά ξερά: «Τὰ κομματικά τους» και κείνο το μονοσύλλαβο «ΤΟΥΣ» δείχνει δηλ την άηδία που άρχισανε να αιστάνονται μερικοί πατριώτες μας για τα έκλογικά καρναβάλια.

— Μαθαίνουμε πως ο κ. Χατζηδάκις μίλησε στο Πανεπιστήμιο για το Σουρή, την άλλη μέρα που δημοσιεύτηκε στο «Νουμά» ή κριτική μελέτη του κ. Ψυχάρη.

— Φυσικά, ο κ. Χατζηδάκις άναγνώρισε το Σουρή για Έθνικὸ ποιητή, κ' έτσι ο «Νουμάς» διαβάστηκε από όλη τη Φιλολογική σχολή. Τον εύχαριστούμε για τη ρεκλάμα.

— Άλλοι πάλι φαρισαϊσμοί. Ο άστυνόμος τής Λαϊδαίας έπιασε κάποιον που πουλούσε μεταφρασμένες «Παλαιές Διαθήκες» τής Βιβλικής εταιρίας.

— Ο κ. άστυνόμος ρώτηξε το ύπουργείο τι πρέπει να κάνει, και το ύπουργείο τον διάταξε να τις κάψει!

— Και το Ρωμαϊκό σώθηκε κι αυτή τη φορά!

Ο ΙΔΙΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. κ. Δ. Σταματ στην Πόλη. Βύρ. Πασχ. στην Άλε άντρεια. Α. Μαθ. στην Κέρκυρα. Μ. Παπαμ. στις Ίντζες. Λάδαμ τή συντρομή σας και σκι εύχαριστούμε.

— κ. Χρ Παπαζ. Kafir el Zayat. Στείλαμε τα βιβλία. Πληροφορείστε μας, παρακαλούμε, παραλαβή τους. — κ. Α. Ν. Κεφ. Κέρκυρα. Δίξαμε τις «Οδύσσειες» και σκι εύχαριστούμε. Έβρονα σκι στέλνουμε με το σημερινό. — κ. Έβρ. Σκάση. Θα μας δώσετε, έλπίζουμε, την άδεια να δημοσιεύουμε το γράμμα σας έδώ, γιατί τάζει. Λοιπόν: «Η απάντησις ύμών έν τῷ τελευταίῳ φύλλῳ (Κυριακή 16 Ιαν. 1905, άρ. 131) ήτο άξια μὲν του «Νουμά», ούχι όμως και του άποσταλέντος ύμιν τευχιδίου. Αν δε άληθώς έρχητε τοιαύτην περί τουτου ιδέα και καθόλου περί τής γλώσσας των Έλλήνων γνώμη, τότε κατ' ακολουθίαν πάντα τὰ έν Έλλάδι έκδομένα περιοδικά, συγγράματα έπιστημονικά, και πάται α' έφημερίδες είναι γεγραμμένα έν γλώτση Ίαπωνικῆ (Ση μ. Νο ο υ μ. Αυτό δε κοπανίμε και μετς κάθε μέρα!) ως κατ' ύμης άγνωστήν και κριτήν, το έμόν. Ξασύτως οι βουλευται και οι ρήτορες έν τῆ Βουλῆ, οι ίερείς έν τῆ Έκκλησίᾳ, οι καθηγηται έν τε τῷ Πανεπιστημίῳ και έν τοις Σχολείοις, προς δε και οι δικηγόροι και οι δικασται έν τοις δικαστηρίοις άγορεύουσι και διαλέγονται, καθ' ύμης, Ίαπωνιστί. Μόνος δε ο φίλατος «Νουμάς» γράφει Έλληνιστί, ᾧ μαχομένῳ ὑπέρ των Έλλ. γραμμάτων πολλήν χάριν όφειλομεν». Άμήν. Μόνο πως μιλει ο Έλληνας λαός, αξιάγαστε κύριε, δέν μας λέτε. Τῷ ξεχάσατε; — κ. Δ. Σπ. Βεθισόταρα, καθώς το λέτε. Ο ένας διαγωνισμός δέν αποκλείνει τον άλλο. Με το να προκηρύξαμε διαγωνισμό για το Ρ ο μ α ι κ ῶ ἄ ν α γ ν ω σ μ α τ ἄ ρ ο, δέν πάει να πει πως καταργήσαμε τον διαγωνισμό για την κα λ ὄ τ ε ρ ῆ τ ο π ι κ ῆ π ε ρ ι γ ρ α φ ῆ αὐτῆς στην Έλλάδα, είτε στην Τορκία, νησι ή στεριά, χωριού, χώρας, χτήριου, έξοχης, βουνού, κάμπου, τέλος πάντων ό,τι τόπο επιθυμείτε να διαλέξετε, είτε ιστορικό είτε όχι) καθώς λέει ο άγωνοθέτης. Οι όροι του διαγωνισμού, που δημοσιεύθηκαν στο 126 φύλλο του «Νουμά» είναι οι ακόλουθοι: 1) Δέν πρέπει το άρθρο να πίνει περισσότερο τόπο από μι άμιση στήλη του «Νουμά» άέως την επιφυλλίδα. Όσο μάλιστα μικρότερο, τόσο καλύτερα. 2) Η περιγραφή πρέπει να είναι καλλιτεχνικά γραμμένη, δηλ. με ύφος και με λεχτικό άψεγάδιαστο, και που μπορεί να τιμήσει τοις καλύτερους μας σημερινούς πεζούς τής δημοτικής. 3) Πρέπει να περιγράφονται τάντικείμενα κ' οι ιδέες με τις λέξεις που

του: άνήκουσε, κι όχι με μεταφορές και με φράσεις ποιητικές άταίριατες, που μπορούνε να είναι πολύ όμορφες, μά να μη παρασταίνουν το πρῆμα ίληθινά και φ ω τ ο γ ρ α φ ι κ ῶ . 4) Το βραβείο θα όίνεται κάθε τρείς μήνες και θάναι 30 δραχμες. 5) Προθεσμία για τον πρώτο διαγωνισμό ή τελευταία μέρα του Φλεβάρη του 1905. — κ. Aim An. Για δέν το στέλνετε δλοκλήρο;

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έντοκοι καταθέσεις

Η Έθνική Τράπεζα δέχεται έντόκους καταθέσεις εις τραπεζικά γραμμάτια και εις χρυσόν, ήτοι εις φράγκα και λίρας στεργίνας άποδοτέας εις ώρισμένην προθεσμίαν ή διαρκείας Αί εις χρυσόν καταθέσεις και οι τόκοι αυτών πληρώνονται εις το αυτό νόμισμα εις θ έγένετο ή καταθεση, εις χρυσόν ή δε' έπιταγῆς όψεως (chéque) επί του έξωτερικού και έπιταγῆν του όμολογιούχου.

Το κεφάλαιον και οι τόκοι των όμολογιών πληρώνονται έν τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι και τῆ αίτήσε: του καταθέτου στίο Έποκαταστήμασι τής Τραπέζης, έν Κερκύρα δε, Κεφαλληνίᾳ και Ζακύνθῳ διά των υποκαταστημάτων τής Ίονικῆς Τραπέζης.

Τόκοι τῶν καταθέσεων

1	1/2	ταίς 0,0	κατ' έτος	διά καταθ.	6	μηνών
2	»	0,0	»	»	»	1 έτους
3	1/2	»	0,0	»	»	2 έτών
2	»	0,0	»	»	»	4 έτών
4	»	0,0	»	»	»	5 έτών

Αί όμολογιοί των έντόκων καταθέσεων έκδίδονται και έκλογήν του καταθέτου όνομαστικαί ή άνώνυμοι.

ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

το ένα, κ' ένα φρ. χρ. για το έξωτερικό, πουλιούνται στα γραφεία μας τάνόλουθα βιβλία:

Του Ψυχάρη «Ταξίδι» και «Όνειρο του Γιαννίρη».

Του Πάλλη «Ηλιος και φεγγάρι».

Του Φωτιάδη Το «Γλωσσικό ζήτημα και ή εκπαιδευτική μας άναγέννηση».

Του Έβσταλιώτη «Ιστορία τής Ρωμαϊσούνας και Μαζώγης. Προκαλακάκι κλπ».

Του Φιλίππου Γραμματική τής Ρωμαίικης γλώσσας (μέρ. Α').

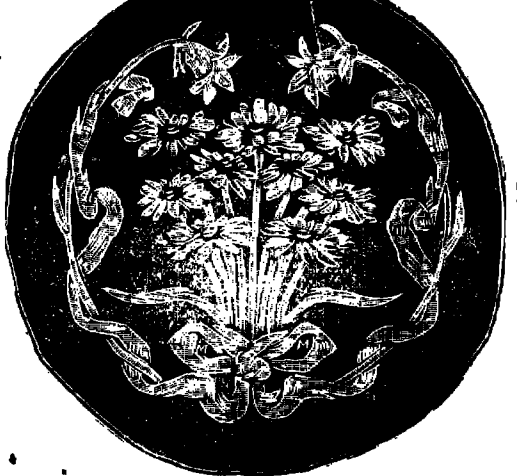
Του Λόγγου «Δάρτης και Νλόνη (χαρτοδεμένο) μεταφρ. Ίλλ. Βουτιερίδη».

Του Σοφοκλή Αίας. Μετάφρ. Ζήσιμου Σιδερη

Του Κ. Μασαγιάννη «Μοσκίας» (Δηγήματα 50 λεπτά).

Η ΜΙΑΔΑ, μεταφρασμένη από τον Άλεξ. Πάλλη δρ. 3 και φρ. χρ. 3 στο έξωτερικό.

ΣΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΑΝΘΟΠΩΛΕΙΟ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤ. ΤΣΟΥΤΣΟΥ

ΤΥΜΕΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ

ΤΟΥΣΤΟ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΚΟ

ΔΟΥΔΟΥΔΟΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ